

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ІНФОРМАЦІЇ ТА
РЕГІОНАЛЬНИХ СТУДІЙ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач випускової кафедри

_____ Ніна РЖЕВСЬКА

« _____ » _____ 2022 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 291 «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ,
СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ
«МІЖНАРОДНА ІНФОРМАЦІЯ»

**Тема: «СУЧАСНА МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄС: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
СИСТЕМИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ»**

Виконавець: здобувачка вищої освіти 4 курсу, 409 Б групи, Кислюк Анна Захарівна

Керівник: канд. політ. н., доцент кафедри міжнародних відносин, інформації та
регіональних студій Поведа Олександр Петрович

Нормоконтролер: _____ Валентина ЄМЕЦЬ

(підпис)

КИЇВ 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВ.....	6
1.1 Сутність та завдання міграційної політики.....	6
1.2 Причини, труднощі та обсяги міжнародної міграції.....	14
1.3 Історичні засади міграційної політики.....	27
РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В МІГРАЦІЙНІЙ ПОЛІТИЦІ.....	33
2.1 Підходи та особливості взаємозв'язків між міграційними процесами та безпекою серед держав-членів ЄС.....	33
2.2 Бачення ЄС. Глобальна стратегія.....	45
РОЗДІЛ 3. ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СИСТЕМИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.....	51
3.1 Особливості та проблемні аспекти міграційної політики ЄС на сучасному етапі.....	51
3.2 Перспективи та ймовірні сценарії розвитку міграційної політики Євросоюзу.....	60
3.3 Міграційна політика Європейського Союзу щодо України.....	65
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72
ДОДАТКИ.....	82

ВСТУП

Актуальність дослідження. Двадцять перше століття – це століття мігрантів, оскільки глобальна мобільність є дуже стратифікованим явищем, від глобального туриста до працівника без документів і від торгівлі людьми до біженців, вимушених покинути країну походження через зміни клімату, бідність або війни. Отже, міграція сприяє змінам структур та інститутів у глобальних політичних, економічних та соціальних відносинах. Сьогодні в Європейському Союзі спостерігаються дві великі демографічні тенденції: безперервне старіння населення та збільшення міграційних потоків, обидві є важливими для вивчення зв'язку між демографією та безпекою. Скасування внутрішніх кордонів у ЄС сприяло поширенню наративів, які вказують на дефіцит безпеки та нові виклики громадському порядку, що виникають через відкриття внутрішніх кордонів, що призвело до посилення політизації та сек'юритизації питань міграції та притулку. Ця денаціоналізація державного суверенітету вимагає співпраці, і хоча тісна співпраця у сфері безпеки та оборони, здається, є необхідною в ЄС, не існує єдиної «європейської» позиції щодо того, як діяти та як вийти за межі гуманітарного управління кризою після цього. Так звана криза біженців, яка може покладатися на різні національні стратегічні культури, в кінцевому підсумку запроваджує різну політику безпеки та оборони в ЄС.

Проблема формування виваженої міграційної політики, регулювання міграції була і є актуальною для світу в цілому. Міграція є найважливішим елементом політики як у національних державах, так і транснаціональних утвореннях. Поінформованість про інтегроване, багаторівневе управління міграцією зростає в умовах глобальної пандемії. У сучасній науковій літературі відсутнє загальноприйняте розуміння феномена міграційної політики. Ця концепція носить загальний характер і охоплює різні, хоч і взаємопов'язані, галузі, що становлять частину загальної політики у сфері міграції та надання притулку.

У кваліфікаційній роботі авторка прагне дослідити, як ЄС та держави-члени, суб'єкти, на які впливає стратегія безпеки НАТО, підходять до взаємозв'язку міграції та безпеки в той час, коли примусова міграція все ще стоїть на першому місці в

політичному порядку денному. ЄС стикався з рекордною кількістю мігрантів, шукачів притулку та біженців за останній час, що спричинило посилення прикордонного контролю та ряд труднощів в управлінні цими потоками, що виражаються через масове затримання новоприбулих, відсутність організації та ресурсів у таборах біженців, подвійні переговори з транзитними країнами, збільшення мереж торгівлі людьми та відсутність солідарності та згоди щодо європейської схеми переселення.

Мета: дослідити міграційну політику країн Європейського Союзу, встановити проблеми регулювання і перспективи системи європейської регіональної безпеки.

Відповідно до вказаної мети були визначені наступні **завдання:**

- проаналізувати поняття, сутність та види міжнародної міграції;
- дослідити історичні особливості міграції в Європейському Союзі;
- виявити основні напрямки та методи здійснення міграційної політики ЄС;
- розглянути взаємозв'язок між безпекою та міграцією;
- виявити ключові проблеми, що складають взаємозв'язок міграції та безпеки;
- охарактеризувати проблеми регулювання і перспективи розвитку міжнародних міграційних процесів в ЄС.

Об'єктом дослідження є міграційні процеси в сучасних міжнародних відносинах.

Предметом дослідження є міграційна політика європейських країн в контексті перспектив системи регіональної безпеки ЄС.

Методи дослідження. При написанні кваліфікаційної роботи були використані: метод узагальнення для дослідження міграційних процесів; історичний підхід та аналіз статистичних даних для виявлення зародження міграційних процесів в Європейському Союзі та аналізу здійснення міграційної політики; порівняльний метод для зіставлення міграційних політик країн членів ЄС; метод побудови сценаріїв для виявлення перспектив розвитку міграційної політики Євросоюзу.

Практична значущість роботи полягає у формуванні висновків щодо досвіду міграційної політики країн ЄС та визначені стратегій національної безпеки та

оборони держав-членів через різні стратегічні культури безпеки та підходи до зв'язку міграції та безпеки, які блокують розвиток спільної та ефективної стратегії подолання міграційної кризи.

Структура роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних інформаційних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВ

1.1 Сутність та завдання міграційної політики

Враховуючи стрімкі кількісні та якісні зміни глобальних міграційних процесів під впливом глобалізації, все більш важливим стає забезпечення організованих, безпечних та безконфліктних інструментів та механізмів регулювання. У всьому світі зростає важливість та необхідність міграційної політики. По-перше, неможливо використати величезний позитивний потенціал міграції для розвитку без відповідної міграційної політики; по-друге, здатність урядів належним чином регулювати міграційний процес є необхідною умовою успішного міжнародного співробітництва у цій сфері.

У зв'язку зі збільшенням обсягу міжнародних переміщень, їх різноманітністю та різноманітням векторів роль держави у регулюванні міграційних процесів украї ускладнюється. Держави обмежені у своїх діях, у тому числі проголошеними принципами дотримання прав людини та міжнародних зобов'язань. Тому питання про зміст, предмет, характер та особливості міграційної політики привертає дедалі більшу увагу політологів та вчених.

При визначенні цього явища більшість авторів розуміє його як систему заходів, спрямованих на досягнення бажаної інтенсивності та складу міграційних потоків. Зокрема, відомий український дослідник Олександр Хомра стверджував, що «міграційна політика є сукупністю розробок та заходів, спрямованих на формування необхідних потоків та необхідної інтенсивності міграції населення» [59, с. 50]. Однотипне розгорнуте визначення пропонують Ольга Пуригіна та Сергій Сардак, які пишуть, що «державна міграційна політика – це система правових, адміністративних, організаційних та фінансових заходів та інформаційного забезпечення з боку державних та недержавних організацій, упорядкування міграційного простору..., яка регулює трудовий міграційний рух населення з погляду національних пріоритетів,

кількісного та якісного складу міграційних потоків, їх соціально-демографічної та економічної структури» [47, с. 118].

Однак такий «інформаційний» підхід зводить міграційну політику до ролі бар'єру на ринку праці, конкретне розуміння її змісту створює розрив між задекларованими цілями та реальними результатами. Тому ще у 1980 роки Валентина Мойсеєнко писала про необхідність розрізняти вузьке та широке розуміння цього явища. Отже, міграційна політика у вузькому сенсі впливає, стимулює чи обмежує механізми міграційного руху, а ширшому – впливає на соціально-економічні умови, формує міграційну поведінку людей. [43, с. 101].

У разі глобалізації міграційна політика постає як аспект міжнародної політики. В результаті міграційна політика є окремим напрямом державного курсу, тісно пов'язане з іншими її складовими всередині країни та за кордоном. Вона є елементом демографічної політики та як один із засобів конструювання бажаного населення та робочої сили є частиною соціально-економічної політики, інструментом досягнення її цілей [13, с. 275].

На початку ХХІ ст. Глобальна комісія з міграції, створена під егідою ООН, дала низку важливих рекомендацій урядам та міжнародній спільноті загалом за основними принципами, змістом та напрямками міграційної політики. Описуючи недоліки в управлінні міграцією та труднощі, з якими стикаються уряди при формулюванні міграційної політики, Комісія зазначила, що дуже рідко важливі рішення, наприклад, рішення щодо ринку праці розглядаються в контексті їх впливу на міграцію.

Ще одна проблема, на думку Комісії, у тому, що прийняття рішень впливає на конкуренцію пріоритетів окремих міністерств. Тому умовою успішної розробки та реалізації міграційної політики є координація діяльності різних структур всередині держави.

Хоча регулювання міграції залишається суверенним правом держави, її узгодженість та послідовність, викладені у рекомендаціях Комісії, мають бути забезпечені не лише на національному, а й на міжнародному рівні. Успішна державна міграційна політика має ґрунтуватися на міжнародно-правових нормах, сформульованих у найважливіших міжнародних конвенціях з прав людини. Крім

того, через багатосторонній характер міжнародних переміщень міжнародне співробітництво на двосторонньому, регіональному та глобальному рівнях має першорядне значення для міграційної політики [79].

Ключем до розробки політики є визначення цілі. Вона може формулюватися з різних позицій, насамперед із міркувань забезпечення економіки працею, компенсації демографічних втрат, геостратегічних інтересів держави, національної безпеки, а може бути результатом поєднання цих та інших установок. Мета міграційної політики – конкретно-історична концепція, яка змінюється в залежності від рівня розвитку країни та суспільства, суспільного устрою, гармонізації політичних сил, традицій та культурних особливостей, міжнародних відносин тощо.

За правильний вибір мети, як пише Ольга Воробйова [11, с. 9], глибокий аналіз міграційних процесів та соціально-економічного становища країни необхідний вже досить давно. Аналіз чинників, які вплинули на сформовану міграційну ситуацію, дозволяє прогнозувати її розвиток, а саме будувати гіпотези про міграційну поведінку населення. Прогноз міграції необхідно зіставити з прогнозом соціально-економічного розвитку, особливо потреби у робочій силі, і навіть з демографічним прогнозом, тобто з прогнозом чисельності населення, особливо у працездатному віці.

Серед внутрішніх чинників формування міграційної політики важливе значення мають витрати, які уряд має зазнавати у зв'язку з імміграцією, або соціально-економічні втрати, спричинені міграцією, особливо «відплив мізків» кваліфікованої робочої сили. Зрозуміло, що у разі укладання чи прогнозування дефіциту населення у зв'язку з несприятливою демографічною кон'юнктурою роль держави полягатиме у залученні іммігрантів та одночасному скороченні відтоку громадян зарубіжних країн, стимулюванні повернення населення. Крім мобілізації людей, необхідно подбати про їх розміщення на території з метою розширення виробництва, освоєння природних ресурсів та збільшення трудових ресурсів у певних галузях чи регіонах.

У разі визнання чисельності населення оптимальною держава прагне стабілізувати цю ситуацію, забезпечити лише паритетний обмін населення за кордоном з упором на якісні характеристики мігрантів (наприклад, залучення

висококваліфікованих фахівців з-за кордону, направлення молоді на навчання за кордоном та забезпечення умов для його повернення та інше).

При надлишку населення приплив іммігрантів обмежується правовими, адміністративними, економічними заходами, інколи ж людей змушують їхати. У таких випадках – скоротити пропозицію робочої сили, а значить, напруженість на ринку праці та рівень безробіття, знизити попит на товари та послуги, досягти балансу між чисельністю населення та наявними природними ресурсами.

Багато авторів зазначають, що, крім прагматичних міркувань, все більшого значення при формуванні міграційної політики набувають етичних міркувань [63, с. 164]. Однак, безумовно, існують деякі невідповідності між обов'язком держави забезпечувати безпеку та благополуччя своїх громадян та дотримання прав людини незалежно від її громадянства. Тому «проблеми міграції», попереджає Мирон Вайнер, «не можна зводити до моралі. У той самий час, продовжує він, «зрозуміло, це просто питання державного суверенітету, котрим моральні принципи не мають значення» [96, с. 195]. Це питання уваги до основного права людини на життя та свободу, яке зобов'язує державу забезпечувати вільний в'їзд та виїзд громадян, а також надання притулку іноземцям, які переслідуються та не можуть скористатися захистом своєї власної держави. Важливими є і права людини, які деякі автори називають правами «іншого покоління» [23, с. 40], до яких належать недискримінація та можливість мати гідний рівень життя, навіть якщо людина не є громадянином приймаючої країни.

ООН уже давно опитує уряди держав-членів, щоб ті відповіли на ключові питання щодо змісту міграційної політики. Якщо 1996 р. 40% урядів світу мали на меті скорочення імміграції, то за наступне десятиліття ця частка скоротилася майже вдвічі – до 22% у 2005 р. У 2011 р. таких країн було лише 16%. Водночас збільшилася частка країн, які проводили імміграційну політику, до 4% у 1996 р., 6% у 2005 р. та 11% у 2011 р. У групі розвинутих країн у 1996р. лише 2% мали на меті залучення іммігрантів, а в 2011р. – 22%. Дедалі більше урядів роблять кроки із залученню висококваліфікованих робочих. У 2011 р. таку політику проводили 39% країн світу та 60% розвинених країн [75].

Водночас частка урядів, які поважали еміграцію своїх громадян, стала надто високою: 13% держав-членів ООН у 1976 р. та 33% у 2011 р. Уряди країн все частіше вдаються до заходів щодо захисту права громадян робота на іноземних роботодавців заохочення мігрантів до повернення на батьківщину, зміцнення зв'язків із співвітчизниками за кордоном. Сьогодні кожна четверта країна світу вживає заходів щодо скорочення еміграції, у 1997 році їх було лише 13%.

Формування міграційної політики та розробка конкретних заходів щодо її реалізації повинні враховувати особливості та внутрішні закономірності розвитку міграційних процесів. Міграція – це самодіяльний процес, форма соціальної самоорганізації, тобто арсенал засобів прямого впливу країни стримування. Як пише Ірина Прибиткова, «як і всі соціальні процеси самоорганізації, учасники яких оптимізують свою діяльність відповідно до своїх (іманентних) інтересів, міграція може регулюватися ззовні лише побічно» [46, с. 47].

Чинники – регулятори міграції можуть бути як адміністративними, і соціально-економічними, етнополітичними чи природоохоронними. До першої з цих груп відносяться адміністративно-правові умови зміни місця проживання, тобто реєстрація (прописка), отримання громадянства, отримання візи, дозволу на роботу та ін. Велике значення мають економічні, екологічні, а також етнічні та політичні чинники. Їх управління має відігравати вирішальну роль у регулюванні міграційних процесів.

Також необхідно враховувати тристадійність міграційного процесу, яку визначив Л. Рибаківський [48, с. 128], де перша фаза – формування мобільності населення, друга – власне переміщення та третя – виживання мігрантів на новому місці.

Як і на різних етапах міграційного процесу держава повинна застосовувати різні засоби до різних категорій мігрантів. Дослідники, що представляють різні суспільні науки і, таким чином, що вивчають міжнародну міграцію за допомогою різних методів пізнання, запропонували ряд підходів до визначення видів міграції, що зазвичай враховують такі суттєві та важливі ознаки міжнародних переміщень, як їхня спрямованість (внутрішня та міжнародна), тривалість (постійна та тимчасова), ціль

(робоча, сімейна, освітня), умови прийняття рішення про переселення (добровільне або вимушене) та його реалізацію (регульоване і нерегульоване/незаконне) та інші.

Проте на сьогоднішній день немає остаточної типології міграції. Тому відповідно до прагматичних цілей управління міграційними процесами держави створюють власну типологію міграції та закріплюють у законодавстві визначення окремих її категорій [25, с. 71]. Тому, коли держава вирішує, кого та на яких умовах вона може прийняти на свою територію, вона визначає той чи інший вид міграції.

Найбільш поширеними категоріями мігрантів, що фігурують у політичних документах та законодавстві більшості країн, є сімейні мігранти, трудові мігранти, вимушені мігранти (біженці та особи, які шукають притулку). У той самий час у межах цих загальних видів у законодавстві різних країн виділяються підвиди, які набувають різного правового статусу. Наприклад, говорячи про біженців, зазвичай мають на увазі так званих «звичайних біженців», тобто тих, хто перебуває під захистом Конвенції ООН 1951 про статус біженців. Водночас, відповідно до національного законодавства та міжнародних договорів, різні форми так званих додатковий захист [6, с. 9].

Крім обліку стадійності міграційного процесу і типології міграції, для ефективності міграційної політики деякі автори пропонують розділяти міграцію на схильну до регулятивного політичного впливу і менш чутливу до нього. До останніх відносяться зворотна міграція громадян, етнічна міграція, а також міграція висококваліфікованих фахівців. При цьому міграція низькокваліфікованих працівників є найбільш чутливою до міграційної політики [78]. Хоча насправді жоден вид міграційного руху не може бути абсолютно нечутливим до міграційної політики держави. Тому доречніше говорити про міграції, що підлягають прямому врегулюванню (правила та порядок допуску на територію держави, отримання дозволу на роботу), а також про те, для яких можуть бути застосовані лише непрямі засоби.

Міграційна політика виконує певні функції, серед яких можна виділити регулятивні, що полягають у впливі міграційних потоків з метою підвищення їх ефективності; контролінг – контроль за розвитком міграційних процесів, захист прав

мігрантів, боротьба із нелегальною міграцією; дипломатичні, що передбачають пошук рішень міграційних проблем на міжнародному рівні; інтеграція, що здійснюється як усередині країни, так і для забезпечення інтеграції мігрантів у приймаюче суспільство, так і за її межами шляхом розробки та реалізації узгодженої з іншими державами міграційної політики.

Завдання міграційної політики зазвичай реалізуються за чотирма основними напрямками:

1. Підтримка нормативної міграції робітників, фахівців, студентів, сімей тощо, безпечне переміщення з однієї країни в іншу з мінімальними складнощами та затримками, та легально.

2. Регулювання міграції з метою недопущення прибуття осіб, яким на законних підставах відмовлено у в'їзді, скорочення потоків незаконної міграції, боротьби з порушеннями міграційного законодавства.

3. Забезпечення захисту та допомоги вимушеним переселенцям в облаштуванні у місцях притулку, та поверненні на батьківщину у разі нормалізації обстановки.

4. Сприяння максимальному використанню позитивного впливу міграції на розвиток на користь окремих мігрантів та суспільства загалом.

Насамперед, інформаційна підтримка має бути максимально повною, достовірною та порівнянною з міграційною статистикою. Інформація має надходити як із національних, так і з міжнародних джерел. Зокрема, оперативні дані щодо ситуації в країнах походження осіб, які шукають притулку, мають ключове значення для прийняття адекватних рішень щодо надання статусу біженця, а інформація про ринки праці в країнах призначення трудящих-мігрантів має ключове значення для реагування на регулювання трудової міграції. Шляхом поширення певної інформації держава може впливати на міграційну поведінку громадян. «Радикальна реформа державного апарату, – пише Віктор Цветков, – має ґрунтуватися не лише на здоровому глузді та інтуїції практиків, але насамперед на складних та глибоко усвідомлених теоретичних узагальнених характеристиках, особливостях та тенденціях розвитку...предмета державного управління [60, с. 18].

Єдиної думки щодо керівництва міграційної служби немає. Вони формуються у різних країнах по-різному, залежно від традицій, особливостей міграційної ситуації та змісту міграційної політики. Однак на них покладено певні управлінські функції, яких не менше семи:

1. Видача віз.
2. Прикордонний контроль.
3. Забезпечення правового становища та прав іноземців у країні.
4. Визнання статусу біженця.
5. Реалізація заходів щодо інтеграції мігрантів.
6. Контроль за дотриманням іноземцями правил проживання та видворення порушників.
7. Перегляд адміністративних рішень щодо іноземців.

До механізмів реалізації міграційної політики належать міграційні програми, метою яких є сприяння впорядкованому, організованому здійсненню такого стихійного процесу, як міграція, та надання необхідної допомоги його учасникам. Міжнародна організація з міграції поділяє гуманітарні програми та програми розвитку. До гуманітарних програм належать програми допомоги біженцям, програми добровільного повернення мігрантів (у тому числі нелегальних), які не зуміли адаптуватися до життя в іншій державі. Щодо нелегальних мігрантів, то програми легалізації використовуються в багатьох країнах світу. На перший план висуваються програми інтеграції мігрантів, що забезпечують виділення кредитів для вирішення житлового питання, допомога у працевлаштуванні, особливо в отриманні кваліфікації, необхідної для роботи за кордоном. У країнах пропозиції робочої сили є програми підтримки переказів мігрантів в іноземну валюту на батьківщину, їх повернення та інвестування знань, отриманих за кордоном, та заощаджень, зроблених на домашньому розвитку.

Заходи держави щодо регулювання міграції формуються та реалізуються через суб'єктів міграційної політики. Центральним є мігрант, той, хто приймає рішення про переїзд та здійснює його. Доступ до мігранта не як до об'єкта державного впливу, а як до його основного суб'єкта вимагає безумовного дотримання прав людини на

свободу пересування та вибору місця проживання, максимального врахування інтересів мігранта у будь-яких управлінських рішеннях.

Держава залишається домінуючим суб'єктом управління міграцією. Через свої органи вона формує міграційну політику та забезпечує її реалізацію. У процесі демократизації життя, ухиляючись від жорсткої регламентації будь-яких територіальних переміщень людей, держава водночас зберігає різні важелі на об'єктивні і суб'єктивні чинники міграції, зміст і форму міграційних процесів.

У країнах із розвиненим управлінням зовнішньою міграцією та багатим досвідом у цій сфері у її суб'єктах діють також профспілки та бізнес-асоціації. Їх інтерес пов'язаний із впливом міграції на попит та пропозицію робочої сили, її ціну і, відповідно, ціну виробництва. Суб'єктами управління міграцією є й інші актори громадянського суспільства, такі як ЗМІ, які інформують людей про міграцію, відображають ставлення суспільства до неї, формують громадську думку, церкву, яка виконує як етнокультурну, так і соціальну роль чи громади, неурядові об'єднання людей. Крім правозахисних організацій, велике значення мають і самі громадські об'єднання мігрантів. Вони представляють інтереси цієї категорії осіб перед державою та суспільством, забезпечують зворотний зв'язок з органами влади за результатами своєї діяльності у міграційній сфері.

На закінчення слід зазначити, що крім міграційної політики на їх розвиток та інтенсивність впливає і широкий спектр державних заходів, не спрямованих безпосередньо на управління міграцією. Економічна чи соціальна політика, політика в галузі безпеки, освіти чи житла мають свої власні цілі, але вони змінюють середовище, в якому люди вирішують мігрувати. Звідси випливає, що непрямі ефекти, які можуть чинити на міграційну поведінку населення, необхідно враховувати під час планування та реалізації відповідних заходів.

1.2 Причини, труднощі та обсяги міжнародної міграції

Незаперечною особливістю сучасних міграцій є наростання їх масштабів. Якщо 1910 р. чисельність людей, які проживали в інших країнах, ніж ті, де вони народилися,

тобто були мігрантами, становила 33 млн, і знадобилося 55 років, щоб ця цифра подвоїлася (65 млн у 1965 р.), то на початок нового тисячоліття на Земній кулі нараховувалося уже 173 млн мігрантів, їхня кількість зросла майже втричі. У 2020 р. мігрантів, за оцінками ООН, було 280,5 млн (Таблиця 1). Частка мігрантів у всьому населенні, яка в 1965 р. становила 2,3 %, а в 2000 р. – 2,8 %, у 2020 р. сягнула 3,6 %.

Якщо в минулому столітті за кількістю мігрантів лідирувала Північна Америка, що притягувала до себе населення з різних куточків земної кулі, передусім з Європи, то на сьогодні найбільше мігрантів проживають в Європі – 86,7 млн, трохи менше в Азії – близько 85,6 млн. У Північній Америці мігрантів 58,7 млн.

Частка мігрантів у складі населення найбільша в Океанії – 22% завдяки таким класичним країнам імміграції, як Австралія та Нова Зеландія. У Північній Америці, тобто США та Канаді, мігранти становлять 15,9 % мешканців. В Європі питома вага мігрантів з 1990 р. по 2020 р. зросла з 6,8 до 11,6 %. Натомість мігрантами є лише 2,3% населення Африки, Азії, Латинської Америки.

Відбувається концентрація мігрантів у більш розвинених країнах. Наразі тут перебувають 65% світових мігрантів, тоді як у 1990 р. – 53%. Разом із тим вектори переміщень населення вже не так однозначно спрямовані з Півдня та Сходу на Захід і Північ, як це було раніше. Чисельність міжнародних мігрантів, які народилися в країнах, що розвиваються, однак проживають у розвинених країнах, приблизно дорівнює чисельності мігрантів, які народилися на «глобальному Півдні» і переміщуються в інші країни цієї ж групи [97]. Завдяки пересуванню виробничої основи світової економіки на Південний Схід потужні центри тяжіння мігрантів сформувалися в Південно-Східній Азії, на Близькому Сході та в країнах Перської затоки.

Найпотужніші міграційні коридори, тобто пари країн, між якими зафіксовано стабільно високий рівень переміщень населення, – це на сьогодні: Мексика – США, Індія – ОАЕ, Україна – Польща, Сирія – Туреччина, Бангладеш – Індія, Румунія – Італія, Китай – Південна Корея, Польща – Велика Британія/Ірландія, Камбоджа – Таїланд.

У 2020 році пандемія COVID-19 різко вплинула на всі форми людської мобільності, включаючи міжнародну міграцію. По всьому світу закриття національних кордонів і серйозні порушення міжнародних поїздок змусили сотні тисяч людей скасувати або відкласти плани переїзду за кордон. Сотні тисяч мігрантів застрягли, не змогли повернутися до своїх країн, а інші були змушені повернутися в свої країни раніше, ніж планувалося, коли можливості працевлаштування вичерпалися, а школи закрилися. Хоча ще надто рано розуміти повну міру впливу пандемії на міграційні тенденції, ці основні моменти вказують на те, що зриви, спричинені пандемією COVID-19, зменшили кількість міжнародних мігрантів приблизно на 2 мільйони у всьому світі до середини 2020 року, що відповідає зменшенню приблизно на 27 відсотків зростання, яке очікувалося з липня 2019 року по червень 2020 року.

До перебоїв у міграційних потоках, спричинених пандемією COVID-19 у 2020 році, кількість міжнародних мігрантів значно зросла за останні два десятиліття. Підраховано, що кількість осіб, які проживають за межами країни свого походження, досягла 281 мільйона у 2020 році, що приблизно дорівнює чисельності всього населення Індонезії, четвертої за чисельністю населення країни світу. У період з 2000 по 2010 рік кількість міжнародних мігрантів у всьому світі зросла на 48 мільйонів, а між 2010 і 2020 роками додалося ще 60 мільйонів. Значна частина цього збільшення була пов'язана з трудовою або сімейною міграцією. Гуманітарні кризи в багатьох частинах світу також спричинили збільшення кількості біженців і шукачів притулку на 17 мільйонів у період з 2000 по 2020 рік. У 2020 році кількість осіб, примусово переміщених через національні кордони в усьому світі, становила 34 мільйони, що вдвічі більше ніж у 2000 році [77].

Європа була регіоном з найбільшою кількістю міжнародних мігрантів у 2020 році: 87 мільйонів. Північна Америка прийняла друге місце за кількістю мігрантів – майже 59 мільйонів; далі йдуть Північна Африка та Західна Азія із загальною кількістю майже 50 мільйонів. Якщо поточні тенденції збережуться, Північна Африка та Західна Азія, ймовірно, обійдуть Північну Америку як регіон з другим за кількістю мігрантів у світі протягом наступних десятиліть. Цей зсув відображає зростаючу

диверсифікацію економічних можливостей, доступних для трудових мігрантів, і передвіщає посилення конкуренції, з якою країни призначення зіткнуться в майбутньому, щоб залучити мігрантів, особливо висококваліфікованих фахівців.

Більшість міжнародних мігрантів походять із країн із середнім рівнем доходу. У 2020 році майже 177 мільйонів міжнародних мігрантів у всьому світі прибули з країн із середнім рівнем доходу, що становить майже 63 відсотки від загальної кількості. З них майже 90 мільйонів народилися в країні з рівнем доходу нижче середнього, а 88 мільйонів – у країні з рівнем доходу вище середнього. Близько 37 мільйонів міжнародних мігрантів, або близько 13 відсотків від загальної кількості, походили з країн з низьким рівнем доходу. Хоча кількість мігрантів, які походять із країн з низьким рівнем доходу, залишається невеликою порівняно з іншими групами доходів, вона швидко зросла між 2000 і 2020 роками. Значна частина цього збільшення була викликана гуманітарними кризами. У 2020 році майже половина всіх міжнародних мігрантів, які походять із країн з низьким рівнем доходу, були біженцями або шукачами притулку. Що стосується інших груп з доходом, ті, насильно переміщені через кордони, становили набагато меншу частку їх загального транснаціонального населення.

У 2020 році майже половина всіх міжнародних мігрантів на глобальному рівні жила в регіоні свого походження. У Європі була найбільша частка внутрішньорегіональної міграції: 70 відсотків усіх мігрантів, які народилися в Європі, проживали в іншій європейській країні. У країнах Африки на південь від Сахари була друга за величиною частка внутрішньорегіональної міграції у світі (63 %). Навпаки, Центральна та Південна Азія мали найбільшу частку (78 %) своєї діаспори, яка проживає за межами регіону. Інші регіони з великою часткою транснаціонального населення, які проживають за межами регіону походження, включали Латинську Америку та Карибський басейн (74 %) та Північну Америку (75 %) [77].

Жінки-мігранти є важливими агентами змін. Вони трансформують соціальні, культурні та політичні норми та сприяють позитивним соціальним змінам у домогосподарствах та громадах. Як мігранти, жінки також сприяють економічному розвитку країн походження та призначення. У 2020 році трохи менше половини всіх

міжнародних мігрантів у всьому світі становили жінки або дівчата. У той час як більшість жінок-мігрантів переїжджають через роботу, освіту або сімейні причини, багато з них змушені покинути свої країни через конфлікти або переслідування.

Частка міжнародних мігрантів у загальній чисельності населення за віком сильно варіюється в залежності від доходних груп і географічних регіонів. У країнах, де народжуваність низька або де міжнародні мігранти становлять велику частку від загальної кількості населення, міжнародні мігранти становлять більшу частку всіх дітей та підлітків. У багатьох суспільствах міжнародні мігранти також становлять значну частку населення працездатного віку (віком від 20 до 64 років). Міжнародні мігранти працездатного віку сприяють послабленню тиску на громадськість. Однак для країни з довгою історією імміграції, в якій мігранти, як правило, залишаються в країні призначення через працездатний вік і після виходу на пенсію, середній вік емігрантського населення може перевищувати середній по країні – частково тому, що діти іммігранти, народжені в країні призначення, не враховуються як мігранти.

Після прийняття Порядку денного зі сталого розвитку до 2030 року та Глобального договору про безпечну, впорядковану та врегульовану міграцію все більше країн зосередилися на наданні варіантів безпечної, впорядкованої та регулярної міграції. Наявні дані свідчать про те, що більшість країн надають висококваліфікованим працівникам пільговий режим, піддаючи на них менше обмежень щодо прийому, тривалості перебування, умов працевлаштування та допуску членів сімей, ніж до низькокваліфікованих мігрантів.

З точки зору регіонального розподілу місць проживання мігрантів, Європа була домом для найбільшої кількості міжнародних мігрантів у світі в 2020 році: 87 мільйонів. Північна Америка прийняла друге місце за кількістю мігрантів, загалом майже 59 мільйонів; далі йдуть Північна Африка та Західна Азія з майже 50 мільйонами (Таблиця 2). В усіх інших регіонах кількість мігрантів була значно меншою.

У період з 2000 по 2020 рік Європа, Північна Африка та Західна Азія прийняли найбільшу кількість мігрантів (30 і 29 мільйонів відповідно), тоді як Північна Америка близько 18 мільйонів. З 29 мільйонів мігрантів, у Північній Африці та

Західній Азії за цей період, близько 9 мільйонів були біженцями або шукачами притулку.

Окрім Європи, Північної Африки та Західної Азії, у кількох інших регіонах за останні два десятиліття відбулося помітне збільшення чисельності мігрантів. Африка на південь від Сахари, Східна та Південно-Східна Азія, Латинська Америка та Карибський басейн прийняли за цей період понад 8 мільйонів мігрантів. За період з 2000 по 2020 роки кількість мігрантів у Латинській Америці та Карибському басейні збільшилася більш ніж вдвічі, що частково було обумовлено припливом великої кількості переміщених людей з Боліварської Республіки Венесуела. Серед восьми регіонів, які розглядаються в цьому аналізі, Центральна та Південна Азія є єдиними, де зафіксовано зниження кількості мігрантів у період з 2000 по 2020 рік. Розподіл мігрантів за віком, які проживають у регіоні, багато з яких старші за віком 75, сприяли цьому зниженню. Вплив пандемії COVID-19 на зміну чисельності мігрантів, хоча й є значним, порівняно невеликий у всіх регіонах світу. Європа, регіон з найбільшим загальним збільшенням чисельності мігрантів, демонструє найбільш помітний вплив COVID-19 [76].

У 2020 році дві третини всіх міжнародних мігрантів жили лише в 20 країнах. Однак у порівнянні з 2000 роком частка всіх міжнародних мігрантів, які проживають лише в 20 країнах, знизилася, що свідчить про зростання диверсифікації напрямків мігрантів. Сполучені Штати Америки залишаються найбільшою країною призначення міжнародних мігрантів з 51 мільйоном мігрантів у 2020 році, що дорівнює 18% від загальної кількості мігрантів у світі (Таблиця 2). Німеччина прийняла друге місце за кількістю мігрантів у світі (близько 16 мільйонів), далі йдуть Саудівська Аравія (13 мільйонів), Російська Федерація (12 мільйонів) і Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії (9 мільйонів). З 20 найбільших напрямків для міжнародних мігрантів у 2020 році всі, крім трьох, були країнами з високим рівнем доходу або доходом вище середнього. Європа мала найбільшу кількість країн або регіонів серед 20 основних місць призначення міжнародних мігрантів, за нею йдуть Північна Африка та Західна Азія.

У період з 2000 по 2020 рік кількість мігрантів зросла в 179 країнах або областях. Німеччина, Іспанія, Саудівська Аравія, Об'єднані Арабські Емірати та Сполучені Штати Америки набрали найбільшу кількість мігрантів за цей період. Навпаки, у 53 країнах чи областях кількість міжнародних мігрантів зменшилася між 2000 і 2020 роками. Вірменія, Індія, Пакистан, Україна та Об'єднана Республіка Танзанія були серед країн, які зазнали найбільш вираженого скорочення. У багатьох випадках зниження було наслідком старості населення мігрантів або повернення біженців і шукачів притулку до країн їх походження [77].

У 2020 році Туреччина прийняла найбільшу кількість біженців і шукачів притулку в усьому світі (майже 4 мільйони), за нею йдуть Йорданія (3 мільйони), Держава Палестина (2 мільйони) і Колумбія (1,8 мільйона). Іншими основними пунктами призначення біженців, шукачів притулку та інших осіб, переміщених за кордон, були Німеччина, Ліван, Пакистан, Судан, Уганда та США.

Приблизно у кожній п'ятій країні чи регіоні міжнародні мігранти становлять одну чверть чи більше загальної чисельності населення. З 10 країн з високою часткою мігрантів у загальній чисельності населення серед країн з 1 мільйоном і більше мігрантів у 2020 році перебували у регіоні Північної Африки та Західної Азії. До них увійшли країни-члени Ради співробітництва країн Перської затоки, Кувейт, Катар та Об'єднані Арабські Емірати [77, с. 10-11].

Сучасна міграція характеризується явищем, званим «міграційним переходом», тобто перетворенням країн-постачальників мігрантів на реципієнтів. Досить згадати Ірландію, Італію, Іспанію, а також Малайзію, Корею, Таїланд, які були країнами масової еміграції, але тепер приймають дедалі більше іммігрантів. Ознаки міграції спостерігаються у Східній Європі, наприклад, у Польщі. Країна, яка має одну з найбільших іноземних діаспор через тривалу еміграцію, нині є країною призначення для сотень тисяч іноземних робітників, особливо з України.

У той же час, моделі міжнародної міграції змінюються. Традиційне переселення на все життя стає менш домінуючим. Наприклад, Сполучені Штати, які завжди були країною переселенської імміграції, прийняли у 2010 р. 1,04 млн. іммігрантів-поселенців, а також 2,82 млн. тимчасових робітників та членів їхніх сімей. У 2010-

2011 роках до Австралії на постійне місце проживання прибуло 213 409 іммігрантів, на тимчасове – 504 671. Продовжено короткострокові відрядження або навчальні поїздки. Широко поширена поступова міграція з однієї країни до іншої, циркулярна міграція між двома і більше країнами, тобто періодичні виїзди та повернення [61, с. 88].

В умовах змінюється склад мігрантів. Зокрема частка жінок серед них зростає. Вони становлять 48,4% мігрантів та переважають у структурі мігрантів у Європі, Латинській Америці та Північній Америці та Австралії. На них припадає 47,1% в Африці та 42,4% в Азії через високий попит на чоловіків у нафтовидобувних країнах Західної Азії. У той самий час у країнах, як Індонезія, Філіппіни і Шрі-Ланка, понад 70% трудових документів видається жінкам. Фемінізація стала відмінною рисою сучасної міграції у зв'язку із структурними змінами у світовій економіці, зокрема швидким зростанням сфери послуг, що сьогодні забезпечує до 2/3 нових робочих місць. В результаті зростає попит на жіночу працю, в основному некваліфіковану, але все менш задовольняється місцевим населенням.

Структурні зміни дійшли і до показників освіти мігрантів. У суспільстві мігрантів, як і раніше, переважає некваліфікована робоча сила, представники робітничих професій. Проте постіндустріальні суспільства, де інтелект стає основним двигуном розвитку, конкурують за таланти та віддають перевагу висококваліфікованим мігрантам. У результаті частка людей з вищою освітою серед іммігрантів за останні десятиліття збільшилася з 15 до 25 % у ЄС та з 25 до 30 % у США [1]. Майже кожен п'ятий висококваліфікований мігрант приїхав до розвинених країн за останні п'ять років; більшість із Азії.

Феномен «відпливу мозку» пов'язаний з міграцією фахівців, що може мати вкрай негативні наслідки для розвитку країн походження. За оцінками експертів, у США проживає більше половини карибських іммігрантів з вищою освітою, за кордон емігрувало до 40% освічених турків та марокканців, 10% мексиканців, у тому числі 30%, які мають докторський ступінь; Африка особливо швидко втрачає інтелектуальні ресурси, що погіршує перспективи економічного розвитку та уповільнює формування середнього класу [92, с. 3]. Відтік фахівців із деяких

європейських країн також значний. За даними Світового банку, мігранти з вищою освітою становлять 31,3% з Албанії, 20,6% – з Румунії, 19% – з Молдови. Водночас останніми роками створено постійний контингент спеціалізованих мігрантів, які постійно переміщуються між країнами. По відношенню до них можна говорити не про відплив, а про циркуляцію.

Усунення бар'єрів на шляху вільної торгівлі, зростання політичної, економічної та соціальної взаємозалежності між країнами, що виявляється у формуванні багатонаціонального бізнесу та міжнародного ринку праці, інтернаціоналізація науки, освіти, інформації та безпрецедентних комунікацій мали вирішальне значення для населення. Не тільки у разі глобалізації міжнародна міграція постає як провокаційний момент, а й у результаті глобальних змін [49, с. 278].

Прискорений розвиток – це поліпшення умов життя, збільшення доходів, підвищення освітнього рівня населення, що забезпечує доступом до інформації та наявність коштів, необхідні переселення. Смертність зменшується зі зростанням добробуту, особливо серед дітей. Це призводить до швидкого збільшення кількості молодих людей, які стикаються зі значними труднощами при пошуку гідної роботи вдома та виїзді за кордон [64].

Демографічний дисбаланс є важливим фактором інтенсифікації міграції. Населення світу збільшилося більш ніж удвічі за останні 55 років (3 мільярди 1960 року та 7,2 мільярди 2022 року), але зростання нерівномірне. Населення збільшилося в 4,4 рази в країнах Африки на південь від Сахари, в 4 рази на Близькому Сході та Північній Африці. За прогнозом ООН, до 2050 року суб американці становитимуть 23% населення світу. Спад населення на «глобальній півночі» супроводжується його старінням. На сьогоднішній день найстарішим є населення Європи [61]. У зв'язку зі старінням і скороченням населення попит на іноземних робітників у розвинених країнах зростає, і водночас наявність численних молодіжних когорт у країнах, що розвиваються, забезпечує їх пропозицію.

Інтенсифікації міграції сприяє швидкий розвиток транспорту та зв'язку. Тільки за період із 1970 по 2000 рр. Витрати авіап перевезення зменшилися на 3/5. У 2021 році Інтернетом користувалися 4,9 мільярда людей. За даними ООН, 2,9 мільярда людей

(37% населення світу) ніколи не користувалися інтернетом [50]. З одного боку, створення глобальних комунікаційних мереж дає можливість доступу до інформації у всіх куточках світу про можливості працевлаштування та навчання за кордоном, отримання віз та необхідних дозволів, транспортних послуг тощо, що значно полегшує подорожі. З іншого боку, мобільний зв'язок, супутникове телебачення та Інтернет створюють для мігрантів можливості віртуальної присутності, фізично перебуваючи за кордоном, знижують психологічне навантаження та небажані соціальні наслідки міграції та роблять її доступнішим.

Компанії, що надають транспортно-комунікаційні послуги, є комерційними організаціями, дохід яких залежить від кількості клієнтів. У таких умовах, на думку деяких дослідників, міграція епохи глобалізації є розгалуженим бізнесом, який, як і будь-який інший, має інтерес у розширенні та збільшенні доходів, тобто в інтенсифікації міжнародної міграції [88, с. 468]. До міграційного бізнесу слід віднести також туристичні агенції, агенції з працевлаштування за кордоном, яких налічується понад 140 000 (з них 61% знаходяться в Азії) [71], схеми перекладу трудящих-мігрантів, юридичні фірми, що допомагають мігрантам оформити оформлення документів, представляти своїх інтересів перед державними органами та судами тощо. На цьому фоні вся інфраструктура швидко зростає за рахунок високої рентабельності послуг з її обслуговування та з часом починає впливати як на динаміку міграції, так і на її напрям [79].

Останніми роками величезну роль підвищення динаміки міграційних переміщень зіграли кліматичні чинники, такі як зміна клімату. На думку багатьох дослідників, значення екологічних причин міграції у майбутньому лише зростатиме. Однак зміна клімату і викликані ним стихійні лиха вже призводять до масової вимушеної міграції. Екологічна ситуація найчастіше призводить до міграції у поєднанні з іншими причинами. Таким чином, бідність, яка змушує людей шукати кращі умови життя за кордоном, у багатьох випадках є результатом погіршення стану довкілля.

Серйозні та політичні чинники також стають приводом для міжнародної міграції. Активізації сприяли велика відкритість переважної більшості країн світу,

зростаючі вимоги щодо забезпечення прав людини, у тому числі права на свободу пересування та діяльність правозахисних та інших міжнародних організацій. Той самий ефект мали масштабні геополітичні перетворення кінця ХХ століття: розпад СРСР, соціально-політичні реформи в країнах колишнього радянського блоку, відкриття Китаю зовнішньому світу.

На інтенсивність та склад міграційних потоків впливає і міграційна політика країн призначення та походження. Ряд країн світу, які мають значний людський потенціал, але бідні на природні ресурси, відстають у промисловому розвитку, не мають експортних перспектив, спеціалізуються на навчанні та торгівлі робочою силою, стимулюють еміграцію (наприклад, Бангладеш, Філіппіни, Йорданія). Хоча еміграція не є метою уряду, часом невдала економічна політика, корупція, слабкі соціальні гарантії, порушення громадянських свобод тощо призводять до виїзду за кордон. З іншого боку, країни призначення можуть обмежувати та заохочувати в'їзд на свою територію, особливо кваліфікованих мігрантів чи представників певних етнічних спільнот (Ізраїль, Німеччина).

Велике значення для розвитку міграційних процесів мають міжнародні відносини, у тому числі засновані на історичних зв'язках між колишніми колоніями та країнами походження, а також міжурядові угоди, наприклад, про вільне пересування, вибір місця проживання та зайнятості у межах Європейського Союзу [89].

Найбільш поширеним видом міграційного руху є сімейна міграція, тобто міграція особи з мігрантом в іншу країну з метою створення сім'ї, поєднання сім'ї або міжнародного усиновлення. У Євросоюзі частка сімейних мігрантів становить понад третину, у США – близько 65%. Цей потік характеризується переважанням жінок – понад 60%, високою часткою дітей – до чверті всіх сімейних мігрантів. Особливістю його є переважно тривалість, зазвичай, постійне проживання в країні перебування. У деяких країнах сімейна міграція є результатом гендерного дисбалансу населення. Возз'єднання сім'ї часто є наслідком трудової міграції. З іншого боку, це може викликати подальшу ланцюгову міграцію, тому що мігрант поступово сприяє імміграції своїх родичів після отримання дозволу на постійне проживання.

Трудова міграція завжди була і залишається найпоширенішим видом економічної міграції і водночас найчисленнішим глобальним міграційним потоком. 74% усіх мігрантів становлять люди працездатного віку від 20 до 64 років, що дозволяє оцінити обсяг трудової міграції у 190 млн. осіб. Трудова міграція може приймати як постійну (переселення), так і тимчасову форму: за оцінками, двоє з п'яти трудящих-мігрантів повернуться на батьківщину протягом п'яти років після від'їзду. Кваліфікаційно-професійний склад іноземної робочої сили надзвичайно різноманітний. Найбільш значущою формою трудової міграції є переміщення працівників усередині транснаціональних корпорацій, де територіальна мобільність використовується як один із складових управління персоналом.

Глобалізація науки та освіти призвела до активізації так званої інтелектуальної та освітньої міграції. Наприклад, Болонський процес, який є основним інструментом інтеграції в освіті в Європі, покликаний створити єдиний простір, в якому будуть працювати єдині підходи до змісту та організації освіти та визнаватись освітні документи. Освіта за кордоном – це важлива можливість набути передових знань, вивчити мови, познайомитися з іншими культурами, покращити шанси на глобалізованому ринку праці. Формування вбудованих навчальних просторів не обмежується Європою. Особливу активність у цьому напрямку в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні виявляє Австралія, навчальні заклади якої уклали сотні угод з університетами Китаю, Кореї, Японії та США. На сьогоднішній день налічується близько 7 млн мобільних студентів, посилилася міграція дослідників та вчителів [74].

Присутність іноземних студентів надає навчальним закладам ширший вибір, а місцевих студентів – мультикультурні контакти, важливі подальшого життя і кар'єри. У той же час освітня міграція використовується країнами, що приймають, як канал поповнення людських ресурсів кваліфікованими молодими працівниками [26].

Недобровільна міграція складається з людей, які змушені залишити свої будинки через страх переслідувань, неможливість залишитися через політичні та військові конфлікти, природні та техногенні катастрофи або були насильно вигнані урядами або неурядовими силами. Їхня мета не міграція, а безпека, оскільки власна держава її не забезпечує.

У 2021 році продовжилася тенденція до зростання кількості вимушених переселенців – зараз їхнє глобальне число перевищує 84 мільйони – оскільки все більше людей втекло від насильства, небезпек та наслідків зміни клімату. Звіт за січень-червень 2021 показав зростання з 82,4 млн на кінець 2020 [94]. В основному це було пов'язано з внутрішнім переміщенням, і все більше людей тікали від багатьох активних конфліктів у всьому світі, особливо в Африці.

Внаслідок конфліктів і насильства, що спалахнули у всьому світі в першій половині 2021 року, наразі майже 51 мільйон людей стали внутрішньо переміщеними особами. Більшість нових внутрішньо переміщених осіб є вихідцями з Африки, особливо з Демократичної Республіки Конго (1,3 мільйона) і Ефіопії (1,2 млн.). Насильство в М'янмі та Афганістані також змусило людей залишити свої будинки в період із січня до червня 2021 року.

Число біженців продовжувало зростати в першій половині 2021 року і досягло майже 21 мільйона людей. Ще більше нових біженців прибуло з п'яти країн: Центральноафриканської Республіки (71 800 осіб), Південного Судану (61 700 осіб), Сирії (38 800 осіб), Афганістану (25 200 осіб) та Нігерії (20 300 осіб). Смертоносна суміш конфлікту, COVID-19, бідності, продовольчої безпеки та кліматичних поневірянь посилила гуманітарне становище переміщених осіб, більшість з яких перебувають у регіонах, що розвиваються [94].

Незаконні мігранти або нелегальні мігранти можуть в силу характеру або характеру міграції підпадати під будь-яку з наведених вище категорій. Фактичну кількість нелегальних мігрантів визначити неможливо. Оцінки базуються на даних про затриманих іноземців або іноземців, яким не дозволили перетнути кордон, про сторонніх осіб, виявлених у країні, або осіб, щодо яких проводиться процедура депортації. Експерти Міжнародної організації з міграції вважають, що нелегальна міграція становить 10–15% міграційних потоків [98].

За даними Frontex, нелегальна міграція, таким чином, скоротилася на 92 відсотки порівняно з рекордною притокою у 2015 році, що здебільшого було пов'язано зі значним скороченням кількості мігрантів, які намагаються проникнути до Середземного моря з Північної Африки, узбережжя Італії та Іспанії. Водночас

збільшилася кількість мігрантів, які намагаються проникнути до ЄС через його східні кордони – Грецію, Болгарію та Кіпр. Кількість нелегальних мігрантів, які перетнули кордон 2020 року, була на 46% вищою, ніж у 2018 році. Така сама тенденція спостерігалася в Хорватії та Угорщині [80].

Таким чином, погляд на динаміку та особливості сучасних міграційних процесів дозволяє стверджувати, що міжнародна міграція не лише посилюється, а й набуває нових якісних рис. Структура та географія руху населення розширюються та диверсифікуються, їх моделі ускладнюються. Поряд із постійною міграцією поширюються різні форми тимчасової міграції. До міграції все більше залучаються такі категорії населення, як молодь, жінки та висококваліфіковані спеціалісти. Тому вимоги до міграційної політики як національній, і міжнародній рівні значно зростають, а завдання її формування стає більш складним.

1.3 Історичні засади міграційної політики

Міграційна політика лише поступово та дуже важко стає предметом спільних зусиль у рамках Європейського Союзу. У перші роки європейської інтеграції питанням міграції приділялася мінімальна увага. У 1980 роки вони вирішувалися переважно у межах неформальних міждержавних відносин, у 1990 роки набули формалізованої форми, і лише після 1999 р. розпочався період розробки та реалізації єдиної міграційної політики та практики ЄС [72, с. 138].

Однак, як тільки шість західноєвропейських країн створили спільний ринок, на користь економічного розвитку було передбачено вільне переміщення робітників. Паризька угода (1951 р.), яка започаткувала Європейське об'єднання вугілля і сталі, і два Римські договори, що заснували Європейське співтовариство з атомної енергії та Європейське економічне співтовариство (1957 р.), надали гарантії свободи пересування. Проте фактично відповідні стандарти не набрали чинності до 1960 років. У Регламенті Ради Європейських Співтовариств від 15 жовтня 1968 р. говорилося, що «мобільність робочої сили в рамках Співдружності Націй має бути одним із засобів, які гарантують трудящим можливість покращувати умови життя та

праці та сприяти їхньому соціальному розвитку, одночасно допомагаючи відповідати економікам держав-членів» [18, с. 289].

Для полегшення пересування населення було прийнято рішення про взаємне визнання дипломів та кваліфікацій та розроблено єдине законодавство для забезпечення доступу студентів та пенсіонерів до однакових соціальних пільг та послуг у всіх країнах Співтовариства, створивши умови для цих категорій громадян на зміну країни проживання. Імігранти країн ЄС отримали право працювати у державних установах, тобто на місцях, які раніше могли обіймати лише громадяни відповідних країн [62, с. 275].

Якісно новим кроком у регулюванні міграційних процесів стало підписання в 1992 р. Договору про Європейський Союз (Маастрихтська угода), в якому абсолютно категорично зазначено, що кожен громадянин держави-члена є громадянином Союзу, має право пересуватися та обирати своє місце проживання вільно на всій території.

Політика надання притулку, правила перетину та контролю зовнішніх кордонів, імміграційна політика (умови в'їзду, пересування, проживання, возз'єднання сімей, працевлаштування іноземців, запобігання нелегальній імміграції) були класифіковані Маастрихтською угодою як питання, що становлять спільний інтерес і мають бути вирішені на міждержавній основі. Окремо наголошувалося, що вони оцінюватимуться відповідно до Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод, а також Конвенції ООН 1951 року про статус біженців.

Відповідальність за міграцію, як і раніше, лежить на окремих країнах. Крім того, в Маастрихтській угоді зазначено, що ніщо не заважає урядам вживати необхідних заходів щодо контролю міграції з третіх країн, запобігання злочинності та контрабанді [86, с. 313].

Важливим кроком у формуванні Єдиного європейського міграційного простору стало набуття чинності Шенгенськими угодами у 1995 році спочатку для семи країн ЄС (Бельгія, Іспанія, Люксембург, Нідерланди, Німеччина, Португалія, Франція), а потім для Данії, Швеції та Фінляндії. У 1996 році Норвегія та Ісландія, які не входять до ЄС, уклали конкретні угоди про їх участь у цих заходах. У 1997 році до Шенгенських угод приєдналися Італія, Австрія та Греція. Більшість країн

Центральної Європи, що приєдналися до ЄС у 2004 році, приєдналися до Шенгенської зони у 2007 році. У 2009 році до угоди приєдналася Швейцарія, яка не є членом Європейського Союзу. Завершується процедура приєднання Румунії, Болгарії та Хорватії.

Історія створення Шенгенської зони почалася 1960 року, коли країни Бенілюксу скасували контроль на своїх внутрішніх кордонах. 1985 року в Шенгенському замку в Люксембурзі було підписано Угоду між урядами Економічного союзу Бенілюкс, Федеративної Республіки Німеччини та Французької Республіки. Прикордонний контроль як такий не відмінено, але значно ослаблений. Крім того, сторони угоди повинні були протягом п'яти років підготуватися до остаточної відмови від прикордонного контролю на внутрішніх кордонах та перенесення їх на зовнішній кордон. Завершення цього процесу було підтверджено в 1990 році підписанням Конвенції про імплементацію Шенгенської угоди [18, с. 325].

Конвенція встановлює заходи щодо боротьби з неконтрольованою міграцією, контрабандою та контрабандою зброї та наркотиків. Налагоджено постійний обмін інформацією та співробітництво між правоохоронними органами та судовими установами різних країн, зокрема шляхом створення Шенгенської інформаційної системи, в якій зберігаються дані про всіх осіб, які за певних обставин привернули увагу правоохоронних органів країни-учасниці.

Шенгенські угоди також передбачає гармонізацію візової політики. Запроваджено єдиний візовий формат, розроблено загальні критерії видачі віз та складено список країн, громадянам яких необхідно мати візи для в'їзду до Шенгенської зони. Спочатку Шенгенська угода також містила розділ про притулок. Проте пізніше, у зв'язку з підписанням Дублінської конвенції 1990 р. [18, с. 137] (набула чинності 1997 р.), відкликаний. Уклавши Дублінську конвенцію, країни ЄС домовилися у тому, що оцінка заяв осіб, які шукають притулку, має бути взята країною, яка дозволила їм в'їзд, тобто видала візу або першою країною в'їзду у разі незаконного в'їзду.

Поворотним моментом у гармонізації міграційної політики європейських країн стало підписання Амстердамської угоди 1997 р. (набула чинності 1999 р.), в якій є

окремий розділ про свободу пересування, притулок та еміграцію. Шенгенські угоди включені до Угоди про право ЄС спеціальним протоколом.

Що було радикально новим, це те, що Амстердамський договір включав положення, що дозволяє ЄС приймати законодавство, обов'язкове для держав-членів у сфері міграції. У жовтні 1999 р. глави держав ЄС домовилися на саміті у Тампере (Фінляндія) про реалізацію Амстердамського договору, зокрема у сфері міграції та притулку. Затверджено спеціальну програму, яка встановлює кінцеві та короткострокові, п'ятирічні, цілі щодо створення загальної системи регулювання міграції до ЄС.

Після реалізації програми, прийнятої в Тампере у 2004 р., після розширення ЄС Гаага затвердила наступну програму дій до 2010 р. У ній було поставлено завдання: створити єдину європейську систему притулку; розвивати легальну міграцію та боротися з нелегальною зайнятістю; забезпечити інтеграцію громадян третіх країн; розробити зовнішньополітичний вектор міграційної політики.

Стокгольмська програма 2009 р., прийнята у розпал фінансово-економічної кризи, продемонструвала небажання країн ЄС форсувати міграційні питання та містила лише кілька нових ідей. В принципі, зусилля ЄС у сфері загальної міграційної політики були зосереджені на збереженні вже досягнутих результатів, забезпеченні функціонування досягнутих домовленостей, зокрема Шенгенської системи [65]. При цьому на момент набрання чинності Лісабонською угодою діяла Стокгольмська програма, яка вносила істотні зміни у функціонування ЄС, зокрема відповідно до них (стаття 68) Європейський Союз отримав право встановлювати керівні принципи для розробки законодавства та оперативного планування у сфері свободи, безпеки та правосуддя, який також охоплює питання міграції.

Перший докладний документ про загальну імміграційну політику ЄС був виданий Єврокомісією у 2000 р. [84], оскільки реалізація рішень Тампере про формування Європейської міграційної зони зажадала політичної оцінки міграційної ситуації в Європі з урахуванням демографічних змін та ситуації на ринку праці, а також міграційного тиску. Документ передбачав запровадження політики контрольованого залучення економічних мігрантів у рамках спільної політики ЄС у

сфері міграції та надання притулку, а також розробку єдиного законодавства у цій сфері. Наголошено, що міграційна політика має супроводжуватися ефективними інтегрованими програмами, що гарантують використання позитивних результатів від приїзду іноземних працівників, а також заходами проти расизму та дискримінації, заохоченням культурної різноманітності через систему освіти та ЗМІ [85].

2008 року Європейська комісія проаналізувала міграційну ситуацію в Європі початку XXI століття та підбила підсумки першого етапу формування міграційної політики ЄС. Сформульовані принципи міграційної політики, які є також основними напрямками дій у міграційній сфері, та намічені необхідні заходи та засоби для їх реалізації.

Перший принцип полягає у створенні чіткої та прозорої системи правил та процедур для забезпечення легальної імміграції. Це включає надання необхідної інформації громадянам третіх країн про законний в'їзд і перебування в ЄС, гарантії їх прав, які мають бути близькими до прав громадян ЄС, забезпечення гнучкої загальної візової політики, зокрема, щодо тимчасового відвідування, а також поїздки в освітніх та професійних цілях.

Відповідно до другого принципу, економічна імміграція має задовольняти потреби ринку праці ЄС як за кількістю, а й у якості, а саме за професійно-кваліфікаційним складом, щоб підтримувати економічне зростання. Реалізація цього принципу не повинна суперечити правам мігрантів, а також преференціям, якими користуються громадяни ЄС на ринку праці, а також прав кожної держави-члена визначати обсяг економічної імміграції на свою територію у тісній співпраці з соціальними партнерами, роботодавцями та місцевою владою.

Ще одним принципом є солідарність, яка передбачає взаємну довіру та справедливий розподіл обов'язків між державами-членами. Це вимагає обмін інформацією, оцінки міграційної політики на національному рівні в інтересах ЄС загалом, а також фінансової та організаційної допомоги країнам із найбільшим міграційним тиском. Солідарність також включає співпрацю з третіми країнами, допомогу у розвитку систем управління міграцією та законодавства у країнах походження та транзиту мігрантів.

Комплексний захист кордонів та адекватна візова політика є одними з основних способів забезпечення внутрішньої безпеки ЄС у контексті міграції. Особливу увагу слід приділити боротьбі з організаторами незаконних переміщень, захисту та підтримки жертв торгівлі людьми, а також забезпечення доступу нелегальних мігрантів до невідкладної медичної допомоги та навчання дітей. Заходи щодо запобігання нелегальній міграції включають репатріацію нелегальних іммігрантів, розвиток співробітництва у цій галузі між державами-членами та країнами походження мігрантів.

Гасло Європейської комісії з цілей міграційної політики – «процвітання, солідарність, безпека» – було розроблено та закріплено в Європейському пакті про імміграцію та притулок [70], який був схвалений главами держав на саміті Брюсселя у жовтні 2008 року.

І саме тоді було визначено п'ять основних напрямків подальших міграційних заходів:

1. Організація легальної імміграції відповідно до пріоритетів, потреб та можливостей окремих країн, забезпечення інтеграції мігрантів.
2. Запобігання незаконній міграції, забезпечення повернення незаконних мігрантів у країну їхнього походження або транзиту.
3. Підвищення ефективності прикордонного контролю.
4. Розвиток європейської системи притулку.
5. Поглиблення співпраці з країнами походження мігрантів з метою забезпечення синергії між міграцією та розвитком.

РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В МІГРАЦІЙНІЙ ПОЛІТИЦІ

2.1 Підходи та особливості взаємозв'язків між міграційними процесами та безпекою серед держав-членів ЄС

Безпека будується на основі дискурсів чи наративів та історичних практик, заснованих на інституційно спільних розуміннях, тому стає політичною та соціальною конструкцією. Під час цього процесу еліти влади, аналітики та експерти визначають існуючі ризики та загрози в певний момент і для різних рівнів (національного, регіонального, локального). Потім вони обґрунтовують свою дійсність поряд із громадою, згодом активуючи, коли це можливо, засоби для їх нейтралізації. Процес глобалізації додав нові функції до відповідальності держави та змінив деякі з попередніх, оскільки традиційна функція гарантування оборони її території та політичної незалежності тепер додається до зобов'язання забезпечення економічної незалежності, культурної самобутності та соціальної стабільності.

Протягом 90-х років, після мирного завершення холодної війни, зростання внутрішньодержавних конфліктів, страху західних суспільств перед імміграцією, занепаду навколишнього середовища та прискорення епідемії ВІЛ/СНІДу, було неминуче включити нові стратегічні фактори, пов'язані з безпекою людини. Визнання нового світу призвело до нових подій у сфері безпеки, від традиційної військово-політичної концепції, зосередженої на державі та її суверенітеті, до більш інклюзивного та цілісного уявлення про мир і міжнародну стабільність, засновану на захисті індивідів. Держава перестала бути єдиним референтним об'єктом безпеки. Тим не менш, безпека людини не замінила національну безпеку, інтегруючи нові виміри, такі як захист прав людини, економічний розвиток та індивідуальна безпека. Вона має інституційну концептуалізацію у Звіті ООН про людський розвиток 1994 року та характеризувався універсальним, широким і гнучким підходом та взаємозалежністю між сімома компонентами: економічна безпека, продовольча

безпека, охорона здоров'я, екологічна безпека, особиста безпека, безпека громади та політична безпека.

За останні десятиліття інтерес до того, як пов'язані дослідження народонаселення та дослідження безпеки, дуже швидко зростає, спираючись на багату літературу з цього питання (Weiner & Russell, 2001; Bigo, 2002; Goldstone, 2002; Guild & van Selm, 2005; Adamson, 2006; Huysmans, 2006; Bourbeau, 2011; Goldstone, Kaufmann, & Toft, 2012; Rodrigues, 2015). Ризики, пов'язані з демографією, можуть викликати зворотний зв'язок через сильну взаємозалежність між ризиками та загрозами, тому демографія має різне значення для національної та глобальної безпеки. Міграція може мати значення для національної безпеки в ситуаціях, коли мігранти і біженці виступають проти режиму батьківщини, коли вони сприймаються як загроза безпеці або культурна загроза в рідній країні, коли іммігранти спричиняють соціальний та економічний тиск у приймаючих суспільствах, або коли приймаюче суспільство використовує іммігрантів як інструмент проти країни походження. Сек'юритизація міграції, як правило, включає чотири різні осі: соціально-економічну, через безробіття, зростання неформальної економіки, кризи держави добробуту та погіршення міського середовища; сек'юритарний, враховуючи втрату нарративу контролю, який пов'язує суверенітет, кордони та як внутрішню, так і зовнішню безпеку; ідентичність, коли мігранти розглядаються як загроза національній ідентичності та демографічній рівновазі приймаючих суспільств; і політичні, як результат антиіммігрантських, расистських і ксенофобських дискурсів.

Необхідно також зважити безпеку самих іммігрантів, особливо коли вони намагаються в'їхати в приймаючу країну незаконно через мережі торгівлі людьми. Тим не менш, навіть якщо вони влаштуються, деякі звіти вказують на випадки нелегальної роботи, експлуатації праці, участі в проституції та мережах торгівлі людськими органами, що створює простір для легальної маргіналізації (ім)мігрантів на основі використання націоналістичних цінностей для виправдання, виключення іммігранти. Для блага іммігрантів та приймаючих громад запобігання маргіналізації, дискримінації, міської сегрегації та соціальної нестабільності є важливими для

забезпечення соціальної стабільності. Якщо економічне та соціальне забезпечення цих осіб буде надано, зона соціально-економічного відчуження буде обмежена [16].

Не можна ігнорувати вплив міжнародного тероризму на розвиток міграційно-безпекового зв'язку. Тероризм формує громадську думку щодо міграції, що виправдовує необхідність кращого розуміння тероризму та релігії. Можна припустити, що будь-який мусульманин може бути потенційним терористом, але це призведе до ісламофобії в Європі, і це, схоже, підтверджує те, що мусульмани страждають від більш високого рівня дискримінації в західних демократіях, якщо зустрічаються з іншими релігійними меншинами, особливо з 2001 року. Політичні дії та засоби масової інформації є ключовими елементами для деконструкції цих асоціацій між імміграцією та тероризмом, а також між імміграцією та злочинністю, заохочуючи таким чином більшу толерантність та сприйняття.

Історично більшість національних держав визначають себе в етнічних, а не в громадянських термінах, залишаючи мало місця для етнічного та культурного розмаїття. Нині ідентичності можуть не відповідати кордонам національного суверенітету, що в результаті призведе до переосмислення традиційної національної ідентичності, пов'язаної з національністю. Крім того, беручи до уваги про іноземне населення (%) та валовий рівень еміграції/імміграції, можна зробити висновок про різну залежність від міграції серед країн-членів [16]. Оцінка національних стратегій базується на подібних стратегічних документах, які є важливими для розуміння стратегічної культури країн-членів та інституційної сек'юритизації міграції, зокрема у:

- визначенні підходу до концепції безпеки;
- характеристика національного та глобального середовища безпеки;
- інтеграція демографії в стратегію.

Беручи до уваги ці припущення, усі документи відображають уподобання осіб, які приймають рішення, та експертів у кожній державі-члені в політиці безпеки та оборони в конкретний момент часу щодо різних питань, одним з яких є міграція [7]. Ці документи були заплановані та впроваджені в різний час і намагаються дати

постійний прогноз стратегії безпеки, оскільки очікується, що вони триватимуть чотири, п'ять, десять чи п'ятнадцять років, за винятком Люксембургу (один рік). Це виправдовує виключення кон'юнктурної динаміки, оскільки структурна динаміка замінює тимчасові драйвери безпеки. Як показано в Таблиці 3, рівень вивчення взаємозв'язку міграції та безпеки, згідно з аналізом вмісту, здається, різниться як з точки зору розширення, кількості посилань, так і питань, які розглядаються в стратегіях національної безпеки та оборони країн-членів.

Більшу присутність можна зробити висновок із останніх стратегій після опосередкованої міграційної кризи 2015 року (Бельгія, Чеська Республіка, Німеччина, Ірландія, Італія, Литва, Румунія, Швеція). Однак це незрозуміло, оскільки в чеських, німецьких, ірландських, литовських документах є більш широке вивчення питань міграції, а в бельгійських, італійських, румунських та шведських документах слабше. Є такі країни-члени, як Австрія, Болгарія, Хорватія, Данія, Естонія, Франція, Латвія, Мальта та Швеція, які не надають меншого значення міграційним питанням у своїх стратегіях національної безпеки та оборони, що приводить до висновку, що міграція, ймовірно, менш сек'юритизована в цих країнах.

Бельгія (2016)

Досліджуючи сусідство Південного Середземномор'я, політична нестабільність і невдалі держави в Північній Африці, Сахелі, Африканському Рогу та Близькому Сході сприймаються як ведучі до нелегальної міграції та потоків біженців. Співпраця з ЄС має важливе значення для стабілізації цих країн, а це вкрай важливо для боротьби з біженцями [30].

Чехія (2015)

Однією з найважливіших тенденцій та факторів у середовищі безпеки є важливість військових загроз, таких як міграція, висунення вимог щодо здатності ЄС реагувати незалежно та ефективно. Масова неконтрольована міграція буде породжена політичною нестабільністю, бідністю, зміною клімату, і її потрібно вирішувати зі старінням населення. Існують негативні аспекти міжнародної міграції, які можуть призвести до загроз безпеці, особливо через недостатню інтеграцію легальних мігрантів, що також може призвести до соціальної напруги, а це призведе до

небажаної радикалізації людей, які належать до іммігрантських спільнот. Чеська Республіка застосовує концептуальний підхід до інтеграції іммігрантів із залученням широкого кола суб'єктів, включаючи неурядові організації, і продовжує заохочувати злиття іммігрантських громад з більшістю населення, а також соціальну та економічну самодостатність окремих іммігрантів.

Для просування інтересів безпеки Чеської Республіки необхідно розглянути питання членства в ЄС та Шенгенській зоні. Скасування внутрішнього прикордонного контролю в ЄС має значні наслідки для того, як Чеська Республіка захищає свою територію та бореться з нелегальною міграцією. Співпраця між державами-членами потрібна і необхідна для захисту зовнішніх кордонів ЄС. Чеська Республіка виступає за завершення та використання сучасних потужних інформаційних систем та запровадження систем реєстрації в'їзду та виїзду, які можуть сприяти безпеці спільного простору, продовжуючи виступати за збереження та ефективного управління ключовими механізмами міграційної політики ЄС, у тому числі співробітництво в сфері політики притулку в рамках Дублінської системи.

Фінляндія (2012)

Середовище безпеки бере до уваги ЄС, оскільки він є головним діячем у багатьох ключових сферах, пов'язаних із суспільним розвитком та комплексною безпекою. Спільна зовнішня політика та політика безпеки важлива для управління кордонами та імміграційної політики. Проблеми міграції особливо досліджуються при вирішенні зміни клімату та її впливу на безпеку, оскільки очікується зростання неконтрольованої міграції як всередині, так і між державами з районів, які найбільше постраждали від зміни клімату. Розвиток міжнародного співробітництва є важливим щодо всіх транснаціональних загроз. Фінляндія діє через ЄС і на двосторонній основі, щоб реагувати на проблеми з управління кордонами та імміграційним контролем. Фінляндія також бере участь у розробці прикордонної, морської, імміграційної та спільної політики ЄС, а також у діяльності Європейського агентства з управління кордонами Frontex та Європейському офісу підтримки притулку.

Німеччина (2016)

Неконтрольована та нелегальна міграція розглядається як автономний розділ «Виклики німецькій політиці безпеки». Щоб залишатися конкурентоспроможними в усьому світі, старіючі суспільства, як німецьке, повинні знайти нові шляхи отримання достатньої кількості кваліфікованих мігрантів та утримання кваліфікованих працівників. Міграція також вказується як один із результатів зміни клімату та один із викликів, з якими сьогодні стикаються ЄС та його країни-члени.

Економічний і соціальний розрив між Європою та сусідніми регіонами, а також триваючі насильницькі конфлікти в багатьох частинах світу призведуть до потенційної міграції в найближчі десятиліття. Однак у великих кількостях неконтрольована та незаконна міграція може спричинити ризики. Здатність поглинати та інтегрувати мігрантів може бути перенапруженою, що може призвести до соціальної нестабільності [29]. Переміщення біженців у результаті насильницьких конфліктів також може призвести до поширення таких конфліктів по всьому регіону.

Причини нелегальної міграції повинні вирішуватися спільними зусиллями міжнародного співтовариства та країн походження та транзиту, вимагаючи ефективної європейської стратегії та практики. Важливо надавати підтримку внутрішньо переміщеним особам і біженцям, і Німеччина бере на себе відповідальність за подолання гуманітарних наслідків переміщення біженців. Що стосується політики щодо біженців та міграції, важливо забезпечити справедливий розподіл тягаря на європейському рівні і водночас розробити життєздатні рішення шляхом діалогу з країнами походження, країнами первинного перебування та країнами транзиту [29].

Греція (2014)

Загальна нестабільність на Близькому Сході, Магрибі та Східному Середземномор'ї ставить Грецію у надзвичайно критичне положення для хвилі іммігрантів та біженців, особливо беручи до уваги її розширені морські кордони та численні острови, які можуть сприяти протиправній діяльності. Одним з них є міжнародний тероризм, а інший – організована злочинність, особливо пов'язана з тенденцією незаконної торгівлі людьми, яка вражає переважно країни Південної

Європи, на них лежить більша частина тягаря управління нелегальними мігрантами на європейському рівні [42]. Після цього в документі згадується, що в поєднанні з викривленнями імміграційної політики ЄС є серйозним викликом для національної та європейської безпеки.

Відповідно до грецької Білої книги, нелегальна імміграція є однією з основних загроз, що підривають національну та міжнародну безпеку. Відданість безпеці ЄС також посилюється, оскільки Греція прагне подальшої інтеграції європейської політики та вже бере участь у захисті зовнішніх кордонів ЄС, підтримуючи Спільну європейську морську політику та беручи участь у реформуванні процедур Європейської міграційної політики.

Угорщина (2012)

Загрози безпеці Угорщини пов'язують міграцію з незаконним обігом наркотиків, але міграція досліджується автономно, оскільки вона може нести загрози суспільній та національній безпеці. Хоча Угорщина є переважно транзитною країною, не можна виключати, що все більша кількість нелегальних мігрантів розглядатиме Угорщину як країну перебування [38]. Стратегія зосереджена на:

- співробітництві з ЄС у Шенгенській зоні та захисту зовнішніх кордонів;
- уникнення маргіналізації мігрантів шляхом ефективної боротьби з нелегальною міграцією та розробкою інтеграційної стратегії;
- протидії нелегальній міграції шляхом активізації боротьби з організованою злочинністю та торгівлею людьми, а також подальшого розвитку політики вислання, репатріації та реінтеграції;
- ефективна візова політика та тісніша співпраця з третіми країнами, звідки походять мігранти, з особливим акцентом на виявлення та управління людьми, які становлять загрозу національній безпеці;
- ефективність процедур, пов'язаних з отриманням дозволів на в'їзд і проживання, оскільки серйозні ризики безпеки також можуть бути пов'язані з нелегальною міграцією.

Ірландія (2015)

Конфлікти, як у Північній Африці та на Близькому Сході, можуть призвести до гуманітарної кризи, що призведе до збільшення кількості біженців, мігрантів та внутрішньо переміщених осіб, і це є загальною тенденцією у сучасному світі. Оскільки саме зміна клімату може вплинути на зростання населення та міграційні потоки. Або оскільки це одна з головних загроз безпеці – контрабанда мігрантів і торгівля людьми як частина транснаціональної організованої злочинності. Міграція розглядається як одна з головних тенденцій. Внутрішня міграція до ЄС виникає з різних причин, зокрема як відповідь на політичний конфлікт, екологічний чи економічний тиск, що потенційно створює нові виклики для країн перебування та ЄС [27].

Італія (2015)

Проблеми міграції в основному досліджуються на основі зворотного зв'язку, оскільки демографічні зміни, дефіцит природних ресурсів, конфлікти або бідність можуть спричинити посилення міграційного тиску. Співпраця з ЄС є важливою, особливо щодо безпеки євро-середземноморського регіону, оскільки Середземноморський басейн є частиною маршрутів нелегальної імміграції, особливо з Африканського Рогу та Сахеля [31].

Литва (2017)

Одне з основних припущень полягає в тому, що національна безпека прямо чи опосередковано залежить від довгострокових викликів у Європі, одним із яких є управління нелегальною міграцією, хоча це є наслідком регіональної та глобальної нестабільності. Однією з цілей є підтримка політики ЄС щодо міграції та надання притулку, піклуючись про те, щоб міграційні та біженські кризи, спричинені регіональними конфліктами та іншими факторами, не підірвали єдність та стабільність ЄС. Для цього необхідно забезпечити надійний захист зовнішнього кордону ЄС та посилити запобігання та контроль нелегальної міграції, оскільки це постійна готовність до тимчасового відновлення контролю на внутрішньому кордоні ЄС.

Низький рівень народжуваності, демографічне старіння та масштабна еміграція можуть становити загрозу для довгострокової соціальної, економічної та політичної стабільності та економічного розвитку Литви. Отже, необхідно стимулювати зворотну міграцію, забезпечуючи підтримання політичних, економічних, громадських та культурних зв'язків з литовцями, які проживають за кордоном. Інакше економічне зростання та стійкість добробуту можуть бути скомпрометовані в майбутньому.

Люксембург (2015)

У 2015 році «Декларація про політику Європи та інших країн» питання міграції розглядаються в різних сферах. По-перше, розглядаючи міграційну кризу як джерело нестабільності для ЄС, має сприяти спільним і законним способом просування необхідної імміграційної політики замість того, щоб підживлювати наративи, які сприяють негативному сприйняттю міграції. Існує також потреба у розширенні діалогу між ЄС та країнами Африки, оскільки бідність, репресії, корупція та війна в цих країнах підживлюють потік мігрантів до ЄС [53]. Що стосується кризи біженців, Люксембург демонструє свою готовність співпрацювати з ЄС, допомагаючи переселенню та переселенню біженців, а також пропонуючи людські ресурси Frontex і EASO.

Нідерланди (2013)

Нідерландська оборонна доктрина визнає демографічні зміни однією з основних тенденцій для національного та міжнародного середовища. Міграція може бути викликана кількома чинниками, такими як нестача їжі та води, бідність, голод і хвороби, які більш поширені в країнах, що розвиваються. Зростання міграції та урбанізації може призвести до етнічної напруженості або посилення тиску на можливості працевлаштування та системи соціального забезпечення, що може призвести до ризиків для безпеки [33]. Крім того, очікуваний розвиток мегаполісів супроводжуватиметься неминучими проблемами з точки зору інфраструктури, комунальних послуг, довкілля та злочинності, а також буде чинити величезний тиск на якість місцевого самоврядування.

Польща (2013)

Міграція представлена як сектор національної безпеки, необхідний для запобігання неконтрольованим масовим міграціям населення на території Польщі. Досліджуються ефекти зворотного зв'язку, пов'язуючи міграцію зі зміною клімату, збройними конфліктами, міжнародною організованою злочинністю та корупцією або демографічними змінами. Під час розгляду наслідків тероризму та політичного екстремізму вказується також зростання ксенофобії та анти іммігрантських настроїв серед населення.

Біла книга також містить посилання на відповідальність Польщі перед ЄС та Шенгенською зоною, існуючу спільну європейську стратегію захисту зовнішніх кордонів ЄС та міграційного контролю щодо боротьби з нелегальною міграцією [9]. Зобов'язання з європейськими правовими рамками для іноземців призвело до поваги в'їзду іноземців на територію, їх транзиту через територію, проживання на території та виїзду з території, а також надання іноземцям статусу біженця, притулку, дозволу на толерантне перебування та тимчасовий захист. Окрім імміграційної політики, ще одним важливим елементом державної безпеки має бути значне скорочення еміграції з Польщі, обмеження процесу економічної міграції серед польських громадян, особливо молодих та добре освічених.

Португалія (2013)

Вплив держав і громадянських воєн на потоки біженців сприймаються як частина ризику для глобальної безпеки. Також розглядається вплив зміни клімату та транснаціональної злочинності на міграцію людей. Старіння населення розуміється як національний виклик, і запропонований спосіб впоратися з ним полягає в просуванні нової міграційної політики, посиленні інтеграційної політики, щоб уникнути зростання ксенофобських та націоналістичних рухів, які можуть поставити під загрозу соціальну згуртованість.

Словаччина (2013)

Середовище безпеки Словацької Республіки визначає масову міграцію як асиметричну загрозу, яка, як очікується, посилюватиметься у міру зростання невдач. Це може призвести до неконтрольованої міграції до інших держав, зростання

нетерпимості та ксенофобії до іммігрантів, проявів політичного екстремізму та конфліктів на основі культурних, релігійних, етнічних та життєвих відмінностей. Також одним із головних наслідків політичної нестабільності та подій у Північній Африці та на Близькому Сході, серед інших регіонів, є можливі негативні наслідки для масової нелегальної міграції [36].

Словенія (2010)

Зміна клімату, кризові зони, бідність та інші соціальні проблеми, тероризм та організована злочинність є глобальними та транснаціональними джерелами загрози та ризику для національної безпеки, і одним із їх непрямих наслідків є збільшення міграційних потоків, що може сприяти нелегальній міграції та торгівлі людьми. Нелегальна міграція впливає на Республіку Словенія насамперед через маршрути, що пролягають через її територію, зокрема з Південно-Східної Європи, і визначається соціально-економічною та політичною-безпековою ситуацією в деяких регіонах. Більший обсяг нелегальної міграції може становити загальну загрозу безпеці та здоров'ю громадян Словенії, оскільки ймовірність виникнення та поширення інфекційних захворювань додатково підвищується, серед інших факторів. Епідемії та пандемії інфекційних захворювань розуміються як потенційні медико-епідеміологічні загрози.

Зобов'язання Шенгену також згадується, оскільки захист зовнішніх кордонів ЄС є одним із обов'язків національної безпеки, особливо в контролі та запобіганні нелегальній міграції, уникненні нелегального проживання іммігрантів у країні та обміну оперативними даними з поліцією сусідніх країн, країн-членів та ЄС.

Іспанія (2013)

Нелегальні міграційні потоки описані як один з основних ризиків і загроз, які впливають на національну безпеку. У Середземномор'ї Іспанія разом з ЄС та міжнародним співтовариством підтримуватиме зусилля країн для досягнення кращого соціального та економічного розвитку та політичної стабільності. Регулювання та контроль міграційних потоків є важливими в Магрибі. Запобігання, контроль і управління міграційними потоками через кордони, які також є зовнішніми межами ЄС, є основною метою в управлінні міграційними потоками. Це має

відбуватися відповідно до системи інтегрованого управління кордонами ЄС та у співпраці як країн походження, так і країн транзиту [51].

Досліджено вплив нелегальної міграції на організовану злочинність та тероризм із можливою радикалізацією емігрантів як першого, так і другого покоління, що оселилися в Іспанії. Як і в інших європейських країнах, більша непристосованість може послабити соціальну згуртованість, посилення відчуження, може призвести до соціальних заворушень, появі міських гетто, що впливає на інтеграцію мігрантів, а більша вразливість мігрантів може посилити робочу експлуатацію, торгівлю людьми або наркотиками. Тому важливо захищати законність, боротися з дискримінацією та сприяти соціальній інтеграції та мирному співіснуванню між іммігрантами та національними громадянами.

Таблиця 4 має на меті підсумувати наявність міграції, яка встановлює рамки для аналізу, що враховує шість вимірів, отриманих із вищезгаданого теоретичного огляду міграційної безпеки, а саме: наявність проблем міграції під час характеристики глобального середовища безпеки; питання імміграції, які розглядаються як ризик для національної безпеки; безпека (ім)мігрантів; вплив міграційного зворотного зв'язку з іншими ризиками та загрозами; еміграція як ризик для соціальної та економічної безпеки; і необхідність співпраці з ЄС у міграційній політиці та прикордонному контролі. Для кожного виміру використовувалася подвійна шкала, в якій (+) відповідає високому ступеню розвідці, а (-) низькій або неіснуючій розвідці. Якщо міграція, як концепція, була чітко представлена та згадана автономно, що стосується безпеки мігрантів, то вважалося, що питання безпеки (ім)мігрантів було чітко виражено або навіть підіймалося більше ніж один раз, чи то шляхом вивчення інтеграційної політики приймаючих країн у сфері охорони здоров'я, праці та соціально-економічних питань, чи через визнання необхідності надання безпечних і відкритих шляхів для міграції людей. Ефекти зворотного зв'язку вважалися вивченими, якщо в документах було розглянуто принаймні дві проблеми, які можна вважати пов'язаними з міграцією: зміна клімату, старіння населення, бідність, політична та соціальна нестабільність, тероризм або транснаціональна організована злочинність (особливо торгівля людьми). Якщо еміграційні потоки сприймалися як

негативний вплив на національну економічну безпеку, еміграція вважалася досліджуваною. Нарешті, співробітництво ЄС вважається вивченим, якщо співпраця з ЄС та серед інших країн-членів як з питань міграції, так і з питань притулку та управління кордонами розглядалася в документах.

Цей аналіз виявляє різnorідний підхід до взаємозв'язку міграції та безпеки, оскільки існує неоднорідна присутність міграційних питань у стратегіях національної безпеки та оборони. Отже, ми можемо зробити висновок, що сек'юритизація міграції – це значною мірою сек'юритизація імміграції і більше зосереджена на забезпеченні національної держави та її населення, ніж на забезпеченні (ім)мігрантів. Хоча міграція визнається як транснаціональне явище, яке вимагає співпраці, існує невизначений шлях щодо того, як країни-члени вирішують, а в деяких випадках навіть ігнорують співпрацю з ЄС у міграційних питаннях, окрім інтегрованого управління кордонами. Загалом, відсутність чітких подібних моделей показує різний підхід до взаємозв'язку міграції та безпеки, ймовірно, через різну стратегічну культуру безпеки та оборони в ЄС.

2.2 Бачення ЄС. Глобальна стратегія

Хоча міграційне законодавство та політика залежать від країн-членів, ЄС відіграє все більшу роль, особливо після Шенгенської угоди та Амстердамського договору, які надали ЄС нові повноваження щодо прикордонного контролю, двосторонніх угод, візової системи та надання притулку [3]. Співпраця з питань міграції не є загальним стандартизованим процесом, який контролюється ЄС, він скоріше демонструє двосторонній, багатосторонній або міжурядовий характер, що відбувається між країнами-членами або між ЄС та деякими країнами-членами. Питання міграції також ґрунтуються на частковій інтеграції, що створює труднощі як для європейських інституцій, так і для країн-членів, підкреслюючи демократичний дефіцит інституцій ЄС та встановлюючи необхідність міждержавної співпраці для побудови спільної міграційної політики. Після підписання Шенгенської угоди та Дублінської конвенції ЄС почав міркувати про зв'язок між міграцією, тероризмом,

міжнародною злочинністю та прикордонним контролем [14]. Прикордонний контроль має відповідати не лише інтересам країн-членів, а й інтересам ЄС, і здається очевидним, що політична нестабільність у Середземномор'ї вимагає переосмислення управління кордоном у цій сфері. З поглибленням зовнішнього виміру політики ЄС щодо надання притулку посилюється складність і взаємозалежність, що вимагає багаторівневого управління, яке може отримати користь від участі як країн походження, так і країн транзиту [20].

Складнощі з укладенням довгострокових угод між країнами-членами щодо спільної міграційної політики та політики надання притулку здається очевидною, незважаючи на прогрес, досягнутий після першої багаторічної програми юстиції та внутрішніх справ. Від Тампере (1999 р.) до Стокгольма (2010 р.), з Гаагою (2005 р.) між ними, перше десятиліття спільної політики в міграційних питаннях було зосереджено більше на створенні базової політики, що стосується контролю на кордоні та нелегальної імміграції. Хоча останнім часом високий приплив шукачів притулку та біженців показав різноманітність національних підходів до надання притулку та питань співпраці. Відсутність у ЄС централізації та лідерства в управлінні питаннями міграції та притулку в кінцевому підсумку призвело до того, що програми сильно залежать від співпраці між країнами-членами, що призвело до важко гармонізованої політики міграції та надання притулку, заснованої на контролі та обмежувальних ідеях. Таким чином, поки не зрозуміло, як вирішувати такі поточні проблеми, як ІДІЛ та нові терористичні загрози, катастрофа на Лампедузі та управління Середземним морем, так звана криза біженців, серед інших викликів [22].

З 2015 року міграційна криза стала центром європейських і національних політичних питань у той час, коли країни-члени все ще нерівномірно й повільно відновлювали своє економічне зростання та рівень зайнятості. Середземномор'я є важливою територією у транснаціональній циркуляції людей, оскільки воно є перехрестям різних шляхів, починаючи з Африки на південь від Сахари, Близького Сходу та Південно-Західної Азії, які зміцнюють різні рухи Південь-Північ та Південь-Південь, що виникають із глобальної демографічної ситуації та економічному дисбалансі. У недалекому минулому Середземномор'я вже було в центрі

європейського політичного порядку денного завдяки Арабським веснам [55]. Міграційна криза, пов'язана з міжнародним тероризмом, призвела до раптового закриття кордонів, як це сталося у Франції, розвитку епізодів ксенофобії та посилення популістських антиімміграційних наративів, що виявило неспроможність ЄС і країн-членів створити простір толерантності та культурне розмаїття, яке було амбіційним у 90-х роках. Замість того, щоб зосередити дискусію на питаннях прав людини, дебати щодо міграційної кризи 2015 року ґрунтувалися на розподілі тягаря та міжземноморському співробітництві, що також свідчило про відсутність колективної пам'яті про європейські потоки вимушеної міграції до та під час Другої світової війни. Необхідність кращої співпраці не означає, що всі країни-члени повинні стати приймаючими країнами. Однак існує кілька суперечливих підходів, особливо між транзитними країнами, такими як Італія та Греція, основними приймаючими країнами, такими як Німеччина, Франція та Швеція, і країнами, що належать до Вишеградської групи, наприклад [56]. За межами ЄС сирійський конфлікт та політична нестабільність у регіоні Близького Сходу, схоже, не свідчать про зменшення міграційних потоків та потоків біженців протягом наступних років, що робить перегляд Дублінської системи ще більш актуальним [55]. Обмежувальна політика не зупинить нелегальні міграційні потоки в ЄС і не підвищить внутрішню безпеку в «ЄС» [95]. Отже, крім прикордонного контролю, угод із країнами походження та транзиту, важливо також створити безпечні маршрути та легкі варіанти легальної інтеграції, особливо для трудових мігрантів. Щодо шукачів притулку необхідно прискорити процедури та координацію між ЄС та країнами-членами. Що стосується біженців, «ЄС має покладатися на права людини для створення стратегії переміщення та розподілу тягаря».

Глобальна стратегія Європейського Союзу (EUGS) є ключовим інструментом для розуміння зовнішньої політики та політики безпеки ЄС та поточного огляду на виклики безпеці, пов'язані з міграційними проблемами, оскільки ЄС все ще очікує Білу книгу про майбутнє «європейської безпеки та оборони ЄС». Він був затверджений у червні 2016 року та відповідав порядку денному Європейської безпеки, створеному Радою Європи в червні 2015 року. Глобальна стратегія

Європейського Союзу замінила Європейську стратегію безпеки (ESS) 2003 року та Звіт про впровадження ESS 2008 року. Далеко від наміру загального аналізу документа, він, схоже, шукає концептуальну координацію між Спільною зовнішньою політикою та політикою безпеки (CFSP) та Спільною політикою безпеки та оборони (CSDP), щоб впоратися з новим середовищем, яке має справу з попередньою стратегією скорочення зовнішньої політики Обама, адміністрацією Трампа та Brexit [95].

Що стосується міграції та надання притулку в EUGS (2016), Спільна політика безпеки та оборони може бути сформульована з береговою охороною та прикордонною поліцією, спрямованими на забезпечення ліквідації мереж, які переправляли нелегальних мігрантів з метою отримання прибутку. Припускаючи нинішню неадекватність політики ЄС щодо міграції та надання притулку, очевидна потреба в кращому розумінні взаємозв'язку міграції та безпеки. Одним із пріоритетів зовнішньої дії є державна та соціальна стійкість до Півдня та Сходу. Повинні бути гарантовані регулярні канали легальної та кругової мобільності людей, щоб заблокувати незаконні потоки, а це вимагає спільної, більш ефективної європейської системи надання притулку, яка може забезпечити безпечне, регульоване та легальне прибуття біженців, які шукають міжнародного захисту в ЄС. Визнаючи транснаціональний характер міграції, цей підхід вимагає залучення інших міжнародних партнерів, щоб гарантувати розподіл відповідальності та солідарність на глобальному рівні, особливо з Туреччиною, однією з основних транзитних країн за межами ЄС.

Варто звернути увагу на два інші питання: роль ЄС у майбутньому вкрай нестабільних регіонів, таких як Північна Африка, Африка на південь від Сахари та Близький Схід, зосередження своїх дій на врегулюванні конфліктів та заохоченні прав людини; розвиток багатосторонніх відносин, що передбачають політичний діалог і співробітництво в Центральній та Південній Азії та з різними регіональними групами в різних сферах, включаючи питання міграції. Загалом, потрібна більша згуртованість у всій зовнішній та внутрішній політиці щодо міграції, а також визначення збалансованої політики, яка поважає поточні рамки прав людини європейської

правової системи, а також управління як потоками, так і структурними причинами [14].

Нещодавно міграційну кризу було важко подолати, і її майбутнє, здається, залежить від двох критичних факторів невизначеності: еволюції політичної та соціальної нестабільності в регіоні Близького Сходу і Північної Африки та майбутнього ЄС. Глобалізація міграції призвела до збільшення нелегальних міграційних потоків і призвела до посилення прикордонного контролю, пробудила зростання націоналістичних наративів і посилила поділ між національним та іншим.

Міграційна політика та політика надання притулку в ЄС залежить від того, як ЄС справляється з глобалізацією та уникає нових хвиль протекціонізму серед країн-членів, обходячи суперечливі інтереси. Щоб створити спільну систему міграції та надання притулку, між національними та європейськими інституціями необхідно обмірковувати:

- роль ЄС у новому світовому порядку та як це впливає на атлантичне партнерство та Європейську політику сусідства;

- наскільки важливими можуть бути іммігранти для національної економіки та підтримки існуючих систем соціального забезпечення в умовах старіння та скорочення населення;

- як уникнути зростання націоналізму та крайньо правого популізму в політичних системах країн-членів;

- прийняття полікультурного ЄС з етнічними, релігійними та культурними відмінностями.

Якщо припустити, що інтеграція в ЄС все ще має справу з міждержавним протиставленням над націоналізму, можна зрозуміти невизначеність після Стокгольма та майбутнє політики ЄС щодо надання притулку, оскільки Спільна європейська система надання притулку виявила кілька недоліків після міграційної кризи 2015 року. Це призвело до «європейської політики притулку ЄС», яка залежить від роз'єднаної та децентралізованої співпраці між державами. Хоча Глобальна стратегія Європейського Союзу 2016 року може стати інструментом стандартизації

для майбутніх національних стратегічних переглядів, і ЄС, і країни-члени потребують більш високої стратегічної гармонізації, щоб впоратися з нинішньою міграційною кризою.

Сьогодні висвітлюються різні рівні сек'юритизації міграції між державами-членами та неоднорідна присутність міграційних питань у стратегіях національної безпеки та оборони, показуючи різні підходи до взаємозв'язку міграції та безпеки всередині ЄС. Аналізуючи як національний, так і «європейський» рівні, можна зрозуміти, що ЄС розглядав гуманітарний вимір міграційної кризи та труднощі в управлінні процедурами шукачів притулку та біженців сильніше, ніж країни-члени, лише зосередившись на аспекті безпеки. Поки що інституційні дебати керувалися з огляду на національну безпеку, багато разів ігноруючи незахищеність людей, які зазнають переслідувань у країні походження чи дискримінації у своїй новій країні чи навіть вмирають у дорозі. Але якщо захист прав людини та безпеки людини виключено з питань національної безпеки, у довгостроковій перспективі можуть виникнути нові і більш інтенсивні ризики та загрози, які можуть поставити під загрозу національну безпеку.

РОЗДІЛ 3. ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СИСТЕМИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

3.1 Особливості та проблемні аспекти міграційної політики ЄС на сучасному етапі

Міграція вже є гарячою темою в ЄС, але дослідження показує, що вона, ймовірно, стане ще більшою темою в найближчі десятиліття. Відтепер ми спостерігатимемо посилення як фактора «притягування» скорочення населення працездатного віку в ЄС, так і фактора «штовхання» зростання населення в багатьох сусідніх з ЄС регіонах. Було виявлено, що навіть у базовому сценарії з точки зору зміни клімату та конфліктів у сусідніх з ЄС регіонах, ймовірно, буде значне збільшення кількості людей, які намагаються дістатися до ЄС. Цілком можливий більш складний сценарій з негативним впливом зміни клімату та конфліктів, які призводять до «напливів» мігрантів до ЄС. Нинішня політична структура навряд чи зможе впоратися з цими викликами [67].

Можливо, найважливіший висновок полягає в тому, що міграція в ЄС у найближчі десятиліття буде відбуватися набагато більше з Півдня та Сходу. Міграційна політика, включаючи політику внутрішньої інтеграції, повинна буде визнати цей факт. Усвідомлюючи ці виклики, нові моделі міграції в найближчі десятиліття також матимуть деякі позитивні аспекти. Безумовно, демографічна взаємодоповнюваність набагато сильніша для Півдня-Півночі міграції, ніж у випадку Схід-Захід. Таким чином, міграційна політика ЄС може прагнути скористатися перевагами цих потенційних і існуючих зв'язків, у тому числі в сферах торгівлі, прямих іноземних інвестицій та освіти [67].

Беручи до уваги сьогоднішнє, можна зробити такі висновки. По-перше, можна оцінити чинники, що спонукають до міграції, надаючи огляд поточних дебатів про міграцію в ЄС та того, як вони створюють структури, в рамках яких політики можуть діяти. По-друге, відбувається огляд політики ЄС щодо міграції в її нинішньому вигляді, а також її еволюцію після міграційної кризи та кризи біженців 2015-2016

років. Нарешті, детально розглядаються пропозиції щодо того, як має розвиватися міграційна політика ЄС, щоб відповісти на виклики, які неодмінно принесуть найближчі десятиліття.

Хоча дебати щодо міграції були дещо заспокоєні домінуючою темою пандемії COVID-19, це не кінець. Це вирішальний час, щоб задуматися про міграцію. З точки зору ЄС, ймовірно, що не тільки рівень міграції зміниться назавжди, але й її джерело. У наш час міграційні потоки Схід-Захід та Південь-Північ починають прискорюватися. Це також посилює проблеми інтеграції. Детальний аналіз надасть інформацію для політиків ЄС, які розглядають майбутні варіанти міграційної політики.

З моменту розпаду міграційної кризи у 2015 році ЄС вжив заходів для кращого контролю зовнішніх кордонів та міграційних потоків. В результаті кількість нерегулярних приїздів до ЄС скоротилася більш ніж на 90%. ЄС та його країни-члени активізують зусилля щодо створення ефективної, гуманітарної та безпечної європейської міграційної політики [67].

Виходячи з цих пріоритетів, Рада ЄС визначає напрямки дій і надає мандати для переговорів з третіми країнами. Він також приймає законодавство та визначає конкретні програми. За останні кілька років Європейська Рада напружувала рішучу відповідь на міграційний тиск. Зокрема у жовтні 2015 року президентство Люксембургу активізувало механізми комплексного реагування на політичну кризу (IPCR). Вони надають конкретні інструменти, які допомагають координувати політичну відповідь на кризу, об'єднуючи ключових учасників [93].

Інтегровані заходи щодо реагування на політичну кризу (IPCR) підтримують швидке та скоординоване прийняття рішень на політичному рівні ЄС щодо великих і складних криз, включаючи терористичні акти. За допомогою цього механізму головування в Раді координує політичну відповідь на кризу, об'єднуючи:

- інституції ЄС;
- постраждалих держав-членів;
- інші ключові дійові особи.

У листопаді 2015 року президентство перейшло на повний режим активації механізму IPCR. Відтоді механізм працює в повному режимі. У цьому контексті президентство організовує круглі столи з відповідними зацікавленими сторонами для вирішення та обговорення координації реагування ЄС щодо міграційних питань, включаючи поточну ситуацію на зовнішніх кордонах ЄС з Білоруссю, ситуацію в Україні, а також ситуацію на інших міграційних маршрутах [93]. У грудні 2018 року Рада прийняла імплементаційне рішення, яке кодифікує в правовий акт механізми IPCR.

Східно-середземноморський маршрут

Говорячи за міграцію на Східно-середземноморському маршруті, то вона стосується нерегулярного прибуття до Греції, Кіпру та Болгарії. У 2015 році велика кількість біженців, які шукали притулку від війни в Сирії, прибули до ЄС цим шляхом. З тих пір кількість нерегулярних рейсів на цьому маршруті значно скоротилася завдяки співпраці між ЄС та Туреччиною [67].

Реалізація заяви ЄС-Туреччина від березня 2016 року відіграла ключову роль у скороченні нерегулярного прибуття через Туреччину. У березні 2016 року лідери ЄС та Туреччини домовилися боротися з нелегальною міграцією у світлі величезної кількості мігрантів, які подорожують через Туреччину. У заяві викладено наступні два принципи:

- всі нові нелегальні мігранти, які прибувають на грецькі острови, будуть повернуті до Туреччини, якщо вони не подають заяву про притулок або якщо їх заяву буде відхилено;
- за кожного сирійця, який повернувся до Туреччини з грецьких островів, ще один сирієць буде переселений в ЄС.

Туреччина зобов'язалася вжити жорсткіших заходів, щоб запобігти відкриттю нових морських і сухопутних шляхів для нелегальної міграції з Туреччини до ЄС. Останній залишається відданим виконанню заяви та продовжує підтримувати сирійських біженців через установу для біженців у Туреччині [81].

У 2019 році кількість прибутків східно-середземноморським маршрутом була на 90% меншою, ніж у 2015 році, а у 2020 році спостерігалось подальше зниження. Угода з Туреччиною також допомогла значно зменшити кількість загиблих на морі та боротися з контрабандними мігрантами.

У лютому та березні 2020 року ЄС зазнав посилення тиску на сухопутному кордоні з Туреччиною. Щоб відповісти на цю ситуацію, на підтримку Греції було виділено 700 мільйонів євро. Крім того, Frontex розгорнув оперативний персонал та засоби шляхом швидких прикордонних інтервенцій, а механізм цивільного захисту ЄС був активований для мобілізації всього необхідного обладнання [81].

Західно-середземноморський маршрут

Західно-середземноморський маршрут відноситься до регулярного прибуття в Іспанію, як морем до материкової Іспанії, так і по суші до іспанських анклавів Сеута і Мелілья в Північній Африці. В основному ним користуються мігранти з Алжиру та Марокко, але люди з багатьох африканських країн на південь від Сахари також намагаються дістатися до Європи цим шляхом [67].

Мігранти проходять транзитом через Марокко та Алжир, щоб дістатися до Іспанії. У 2018 році західно-середземноморський маршрут став найбільш часто використовуваним маршрутом до Європи. Після піку прибуттів у 2018 році кількість мігрантів неухильно знижувалася у 2019 та 2020 роках через низку факторів, і перш за все:

- посилення зусиль Марокко для боротьби з нелегальною міграцією;
- тісна співпраця між Марокко, Іспанією та ЄС;
- пандемія COVID-19.

Західноафриканський шлях

Західноафриканський маршрут відноситься до прибуття на Канарські острови в Атлантичному океані. У 2020 році він став найбільш використовуваним морським шляхом до Іспанії: прибуло у десять разів більше людей, ніж за аналогічний період 2019 року. На цей маршрут – із відправленнями з Марокко, Західної Сахари,

Мавританії, Сенегалу та Гамбії – припадає більше половини морських прибуттів до Іспанії [67].

Кількість нерегулярних прибуттів зменшилася в наступні роки до менше ніж 1500 мігрантів на рік. Збільшення кількості прибулих частково пов'язане з заходами проти COVID-19, прийнятими багатьма африканськими країнами, які перешкоджають переміщенню традиційними міграційними маршрутами та погіршують соціально-економічні умови життя в багатьох країнах походження. Покращене управління міграцією та прикордонний контроль у Марокко також сприяли переміщенню міграційних потоків із західно-середземноморського маршруту на західноафриканський. У відповідь на сплеск прибуття на Канарські острови в другій половині 2020 року Frontex направив ряд офіцерів для надання допомоги органам влади в зборі та обміні інформацією [82].

Європейське агентство прикордонної та берегової охорони (Frontex) підтримує Іспанію в контролі її зовнішніх кордонів на материку за допомогою спільних морських операцій, таких як операція Indalo [82].

Центрально-середземноморський маршрут

Центрально-середземноморський маршрут відноситься до морських міграційних потоків в Італію та Мальту. Мігранти з Африки на південь від Сахари та Північної Африки проїжджають транзитом через Туніс та Лівію під час своєї подорожі до Європи. Цей маршрут до ЄС був найбільш використовуваним маршрутом у період з 2015 по 2017 рік. Це сприяло розвитку мереж контрабанди та торгівлі людьми в Лівії. У результаті дій Європейського Союзу щодо вирішення міграційної ситуації на центрально-середземноморському маршруті з 2017 року спостерігається значне зниження кількості незаконних відправлень з Лівії. Однак у 2020 році було помітно значне збільшення виїздів з Алжиру. ЄС вжив конкретних заходів для вирішення міграційної ситуації в Лівії та подолання основних причин міграції в Африці [67].

ЄС створив спільну робочу групу з питань міграції з Африканським Союзом та ООН у листопаді 2017 року. Цільова група мала на меті об'єднати зусилля та посилити співпрацю для реагування на міграційні виклики в Африці, зокрема в Лівії.

У червні 2018 року лідери ЄС закликали до подальших заходів щодо скорочення нелегальної міграції на центральному середземноморському маршруті [83]. Вони погодилися, серед іншого, на:

- активізувати зусилля, щоб зупинити контрабандистів мігрантів, які діють з Лівії;
- продовжувати підтримувати Італію та інші передові країни Євросоюзу;
- посилити підтримку лівійської берегової охорони, гуманних умов прийому та добровільного повернення до країн походження мігрантів, які застрягли в Лівії;
- посилення співпраці з іншими країнами походження та транзиту, а також з питань переселення.

У липні 2019 року ЄС схвалив п'ять нових міграційних програм у Північній Африці на загальну суму 61,5 мільйона євро. Проекти охоплюють захист і допомогу біженцям і вразливим мігрантам, покращення умов життя та стійкості лівійців, а також сприяння трудовій міграції та мобільності [83].

Програми прийняті в рамках Надзвичайного трастового фонду ЄС (EUTF) для Африки. EUTF для Африки було створено в листопаді 2015 року для усунення основних причин вимушеного переміщення та нелегальної міграції, а також для сприяння кращому управлінню міграцією.

Ситуація на зовнішніх кордонах ЄС з Білоруссю

Після політичних потрясінь у Білорусі та обмежувальних заходів, прийнятих ЄС, у червні 2021 року Білорусь почала організовувати авіарейси та внутрішні подорожі, щоб полегшити транзит мігрантів до Європейського Союзу, спочатку до Литви, а потім до Латвії та Польщі. Більшість мігрантів були громадянами Іраку, Афганістану та Сирії [67].

Наразі було видано шість пакетів санкцій, спрямованих на 183 особи та 26 юридичних осіб. На додаток до фальсифікованих президентських виборів і насильства, яке послідувало, санкції також були введені у відповідь на інструменталізацію мігрантів у політичних цілях, гібридні атаки на кордонах ЄС та участь Білорусі у військовому вторгненні Росії в Україну [68].

На засіданні Європейської Ради 24-25 червня 2021 року лідери ЄС засудили будь-які спроби третіх країн використовувати мігрантів у політичних цілях. 22 жовтня 2021 року вони заявили, що ЄС продовжить протидіяти триваючій гібридній атаці, запущеній білоруським режимом, у тому числі шляхом вжиття додаткових обмежувальних заходів проти фізичних та юридичних осіб. Завдяки спільним зусиллям кількість щоденних прибуттів різко скоротилася. Проте міграційний тиск на кордоні залишається високим.

У 2021 році кількість незаконних прибуттів до Литви була більш ніж у п'ятдесят разів більше, ніж у 2020 році. У Польщі також значно зросла кількість нерегулярних перетинів кордону з Білорусі, тоді як у Латвії ці показники були значно нижчими. У листопаді 2021 року ЄС виділив 700 000 євро гуманітарної допомоги на підтримку вразливих людей, які застрягли на кордоні з Білоруссю. А 23 листопада 2021 року Комісія та Високий представник Союзу із закордонних справ і політики безпеки запропонували нові заходи для запобігання та обмеження діяльності транспортних операторів, які займаються або сприяють контрабанді чи торгівлі людьми в ЄС [68].

Порятунок життя на морі та націлювання на злочинні мережі

Мігранти та біженці, які намагаються дістатися до Європи, відправляються в небезпечні для життя подорожі, оскільки контрабандисти використовують все більш небезпечну тактику, щоб перетнути Середземне море [67]. Понад 20 000 людей загинули або вважаються зниклими безвісти в Середземному морі та Атлантиці з 2015 року, намагаючись дістатися до Європи.

Європейське агентство прикордонної та берегової охорони Frontex наразі розгортає три операції в Середземному морі для порятунку тих мігрантів, які знаходяться в зоні ризику, і боротьби з незаконним ввезенням мігрантів. Завдяки цим зусиллям з 2015 року було врятовано понад 566 000 життів [90].

ЄС створив Європейський центр незаконного ввезення мігрантів у 2016 році, щоб допомогти країнам-членам боротися з незаконним ввезенням мігрантів. Він також співпрацює з країнами походження та транзиту мігрантів для ліквідації злочинних мереж.

Оперативне патрулювання ЄС у Середземному морі спрямоване на:

- забезпечення безпеки кордонів ЄС;
- націлені на контрабандистів;
- порятунок мігрантів, які перебувають у зоні ризику.

У березні 2020 року ЄС розпочав військову операцію Irini, яка також сприяє зриву бізнес-моделі мереж контрабанди та торгівлі людьми шляхом збору інформації та патрулювання літаками. Раніше, з травня 2015 року по березень 2020 року, військова операція «Софія» була спрямована на контрабандистів мігрантів у Середземному морі.

ЄС також має постійну цивільну місію в Нігерії (EUCAP SAHEL Niger), щоб допомогти владі розробити процедури та методи для кращого контролю та вирішення нелегальної міграції [90]. Незаконне ввезення мігрантів значно розвинулося після міграційної кризи, що розгорнулася в 2015 році. За даними Європолу та Інтерполу, понад 90% мігрантів платили контрабандистам, щоб вони змогли дістатися до Європи. Це дуже прибутковий бізнес для злочинних мереж з низьким ризиком бути спійманим. У відповідь на це ЄС ужив рішучих дій проти злочинних мереж, які експлуатують вразливих мігрантів. Європейська мультидисциплінарна платформа проти кримінальних загроз (EMPACT) визначила боротьбу проти сприяння нелегальній імміграції одним із пріоритетів на період 2022-2025 років [90].

Регулювання міграційними потоками

ЄС прийняв різні набори правил і рамок для управління легальними міграційними потоками щодо:

- осіб, які шукають притулку;
- висококваліфікованих робітників;
- студентів та науковців;
- сезонних працівників;
- возз'єднання сімей.

Щодо інших міграційних потоків, ЄС ухвалив:

- загальні правила обробки запитів про надання притулку;

– угоди про реадмісію для повернення нелегальних мігрантів.

Переселення дозволяє біженцям, які потребують захисту, легально та безпечно в'їхати до ЄС, не ризикуючи своїм життям, здійснюючи небезпечні подорожі [73]. З 2015 року дві успішні програми переселення, спонсоровані ЄС, допомогли понад 70 000 найбільш вразливих людей, які потребують міжнародного захисту, знайти притулок у Європейському Союзі. Ці дві схеми охоплювали 86% загальної суми зобов'язань щодо переселення. Більше того, станом на середину вересня 2020 року відповідно до Заяви ЄС та Туреччини від 2016 року було переселено понад 27 000 осіб. На 9-му форумі з переселення в липні 2019 року Європейська комісія запропонувала державам-членам подати зобов'язання щодо переселення на 2020 рік, щоб гарантувати, що зусилля з переселення триватимуть, доки не буде створено стабільну систему. Однак спалах коронавірусу призвів до серйозних зривів операцій, і початкова однорічна програма була перетворена на дворічну програму, яка охоплювала 2020-2021 роки. Щоб забезпечити безперебійне продовження зусиль ЄС із переселення, нові програми переселення слід розглядати з 2022 року, беручи до уваги фінансові ресурси, виділені у фонді притулку та міграції на 2021-2027 роки для підтримки обіцянок держав-членів.

7 жовтня 2021 року Рада прийняла директиву про синю картку. Нові правила, які замінюють існуючі, додатково узгоджують умови в'їзду та проживання висококваліфікованих працівників із країн, що не входять до ЄС та підвищують привабливість блакитної карти [73].

Країни-члени можуть підтримувати національні схеми для висококваліфікованих працівників паралельно зі схемою блакитної карти ЄС. Однак нові правила запровадять ряд положень, які гарантують, що власники карт ЄС та їхні сім'ї не перебувають у невідповідному становищі порівняно з власниками національних дозволів.

Реформа ЄС щодо надання притулку

Загальна європейська система надання притулку (CEAS) встановлює мінімальні стандарти для поводження з усіма шукачами притулку та заявками в усьому Євросоюзі. Міграційна криза підкреслила необхідність реформування правил ЄС.

Згідно з чинними правилами, до мігрантів не ставляться однаково в ЄС, і частка позитивних рішень про надання притулку в різних країнах також сильно різниться. В результаті цього мігранти подорожують Європою і подають заяву в тих країнах, де, на їхню думку, вони матимуть вищі шанси отримати міжнародний захист [66].

У рамках більш загальної реформи правил ЄС щодо міграції та надання притулку 23 вересня 2020 року Європейська комісія запропонувала новий пакт. Пропозиція передбачає всеосяжну спільну європейську структуру для управління міграцією та наданням захисту, включаючи декілька законодавчих пропозицій [66]. Реформа спільної європейської системи притулку має на меті:

- створити спільну структуру, яка сприяє комплексному підходу до управління наданням захисту та міграції;
- зробити систему більш ефективною та стійкішою до міграційного тиску;
- усунути фактори тягу, а також вторинні рухи;
- краще боротися зі зловживаннями та підтримувати найбільш постраждалі країни-члени.

3.2 Перспективи та ймовірні сценарії розвитку міграційної політики Євросоюзу

Сьогодні потреба в мисленні, орієнтованому на майбутнє, стала особливо очевидною в контексті швидкого зростання кількості біженців та іммігрантів, які прибули до ЄС протягом 2014 та 2015 років. Інституційні та політичні наслідки цієї ситуації поставили різні служби Європейської комісії в режим можливої кризи. Інституції ЄС часто піддавались критиці за реактивні дії та нездатність передбачити майбутні виклики та можливості у сфері міграції та переміщення. У той же час, міграція вже давно визнана важливим фактором загальної динаміки населення в європейських старіючих суспільствах, а імміграція замінює народжуваність як основний компонент зростання населення в кількох країнах ЄС. Демографічні прогнози є важливим ресурсом для планування політики, і щоб бути достовірними,

вони повинні враховувати майбутню динаміку міграції. Таким чином, зростає бажання більш комплексного та перспективного міграційного аналізу, щоб інформувати про майбутні політики ЄС.

Сценарій 1: криза і співробітництво

Після 2030 років європейський ландшафт в цілому позитивний, оскільки Європейський Союз не лише зберіг свою актуальність, але й став більш згуртованим союзом. Завдяки стратегічному баченню своїх лідерів ЄС продовжував утримувати політичну та економічну владу в мінливому міжнародному контексті, де нові економічні блоки почали домінувати. ЄС продемонстрував потужні зусилля співпраці, солідарності і прагнення до соціальної інтеграції, що стало несподіванкою, враховуючи глибокі внутрішні розбіжності, що виникли наприкінці 2010 і на початку 2020 років як з політичних, так і з економічних причин, включаючи уникнення розпаду Шенгенської зони.

Незважаючи на те, що широкі зусилля спільно прийняті, шлях був складним, оскільки за останнє десятиліття країни-члени ЄС реагували на зовнішній і внутрішній тиск, висловлюючи різні переваги. Хоча Франція та Німеччина повністю підтримали консолідацію ЄС наприкінці 2010 років, інші країни застосували більш обережний підхід: країни Південної Європи залишаються відданими проекту ЄС, але твердо вимагали вжити заходів для зменшення нерівності, тоді як країни ЦСЄ демонстрували різні переваги, коли Польща стояла разом із Францією та Німеччина, Болгарія та Румунія стоять з Південною Європою. Виник загальний консенсус щодо необхідності підвищення ефективності ЄС, що заохочує добру волю серед більшості держав-членів та їхню готовність фінансово підтримувати реформи, зокрема соціально-економічні реформи на рівні ЄС, які зменшили нерівність всередині ЄС та обмежили соціальну напругу.

Зростання промисловості зелених технологій та альтернативних джерел енергії також стало стимулом для менш масштабних ініціатив як в ЄС, так і за кордоном. ЄС не домінував у цій галузі, але він очолив інноваційні методи завдяки інвестиціям у дослідження та розробки та притоку вчених та експертів з інших розвинених країн. Хоча інвестиції спочатку були спрямовані на пошук стійких рішень дефіциту води в

Південній Європі, подібні потреби в кількох країнах – або потребують джерел енергії, або стикаються з дефіцитом води та проблемами управління – спровокували партнерство в Північній Африці та регіоні Сахеля, скоротивши деякі тривалостровкові обмеження економічного зростання.

Міграційний ландшафт характеризується динамічною міграційною системою висококваліфікованих працівників, включаючи зростаючу кількість фахівців із країн, що розвиваються, а також деякими каналами, які дозволяють швидко проникнути на ринок праці кваліфікованих та низькокваліфікованих іммігрантів, у тому числі з гуманітарних питань.

Сценарій 2: зростання

В середині 2020 років соціальна напруга в більшості країн-членів ЄС досягла точки неповернення. Деякі політичні лідери, усвідомлюючи, що можливі варіанти: або зануритися в цілковитий хаос, або спробувати запропонувати реальні чесні рішення для політично розчарованого населення, розпочали нову європейську програму, що зосереджена на співпраці, соціальному захисті, справедливості та рівності. Програма надала нове бачення та надихнула молодих і старих до співпраці заради кращого суспільства. Хоча терористичні атаки тривали до початку 2030 років, почуття оптимізму щодо нової соціальної моделі, заснованої на інклюзивних правах, призвело до відносно швидкого ослаблення бази терористичних мереж.

Підприємства відігравали важливу роль у домаганні визнання в ЄС освіти та професійної кваліфікації випускників з не європейськими дипломами, що також сприяє міграції висококваліфікованих фахівців, незважаючи на постійні заяви про «відтік мізків» з боку країн походження. Оскільки США втратили частину своєї привабливості як лідера в галузі інновацій, ЄС набув привабливості, хоча й конкурує з іншими привабливими напрямками. Навіть для інших видів міграції, від висококваліфікованої та низькокваліфікованої до нелегальної міграції, ЄС залишається привабливим, але не єдиним потенційним місцем призначення. В результаті стимул для створення спільної міграційної та інтеграційної політики ослаб, оскільки держави-члени намагаються вирішити проблеми мігрантів за допомогою свого загального підходу, заснованого на правах. Міграційні потоки також

диверсифікувалися не стільки в бік ЄС, скільки до інших країн-сусідів Євросоюзу, де відбулося зростання секторів їх економіки.

Сценарій 3: повільний ріст і фрагментація

У 2030 році є спроби піднятися над інстинктивними реакціями на тероризм і знову відкрити погляд назовні. Однак цей підхід обмежується деякими державами-членами, оскільки постраждала згуртованість між державами-членами ЄС. Виявляється, що на країни, які відкрилися світу, вплинули, зокрема, такі події:

- розширення індустрії зелених технологій, поштовх до торгівлі та обмін людськими ресурсами з іншими економічними центрами, наприклад Індія, Індонезія та Східна та Південна Африка;

- часті екологічні кризи швидкого початку, такі як повені в прибережних містах і в долинах річок потребують глобальних рішень як ніколи раніше;

- зростання кіберзлочинності та той факт, що як джерела цієї загрози, так і можливі рішення, схоже, походять за межі простору ЄС.

Демографічні тенденції тривали з низькою народжуваністю, більшою тривалістю життя та значною когортою віком від 65 років. Постійні загрози безпеці вплинули на старше покоління, яке підтримувало вступ до урядів держав-членів ультра консервативних партій, які наголошували на доступі до роботи, соціальному захисті та державних соціальних послугах лише для корінних громадян та натуралізації громадян. У міру того, як вони «розрослися», держави-члени прийняли різні підходи до потреб свого ринку праці. У кількох країнах спостерігалася консервативна реакція, оскільки було встановлено диференційований доступ до соціальних послуг залежно від податкових внесків і доступ для мігрантів лише після «випробувального» періоду. В інших країнах уряди намагалися зберегти загальне страхування на медичне обслуговування, безробіття та пенсії.

Держави-члени ЄС намагалися зберегти ідею спільного майбутнього, але насправді виникло кілька підрозділів, часто пов'язаних із соціальними послугами, правом на роботу та якістю життя. Продовжувалася співпраця в сферах безпеки, захисту від зовнішніх атак і у боротьбі із загрозами кіберзлочинності. Це призвело до

того, що різні групи держав-членів: деякі зазнали більш міцних економічних умов, більших можливостей для працевлаштування та стабільності, деякі канали легальної трудової імміграції, але низький соціальний захист, особливо для некорінних та довгострокових резидентів; та інші, де якість життя була зосереджена на принципах соціального забезпечення та прагнення до повноцінної роботи, але ці «пільги» були зарезервовані для корінних мешканців і були більш обмежувачими для іммігрантів. Секторами, які продовжують залучати значну кількість іноземних працівників, є послуги охорони здоров'я та догляду, але вони мають намір сприяти циркуляції та запобігати довгостроковому поселенню мігрантів. Здебільшого східноєвропейські країни почали тиснути на спільну міграційну політику, прагнучи знайти життєздатні рішення для дефіциту робочої сили.

Виходячи з обговорень та уявлень, які були представлені в моєму дослідженні, здається важливим, щоб деякі міркування щодо майбутнього міграційної політики розпочати сьогодні, щоб міграція була добре керованою сферою політики ЄС до 2030 року.

За різними сценаріями ми бачимо, що майбутнє міграційної політики Європейського Союзу рухається до більшої співпраці щодо заходів контролю міграції. Проте, одна з постійних тем, які впливають у цьому звіті, полягає в тому, що в довгостроковій перспективі ЄС може зіткнутися з нестачею іммігрантів усіх рівнів кваліфікації, і тому має мислити стратегічно, виходячи з поточної політики, спрямованої на зупинення міграційних потоків. Є ряд країн зі старіючим населенням і скороченням робочої сили, які будуть прагнути стати привабливими місцями для імміграції в найближчому майбутньому. Тому потрібно буде розробити нові стратегії для залучення людей з навичками, які потребують.

Міграційна політика може формувати міграційні потоки, вибираючи, хто може в'їжджати та проживати в країні, але має лише обмежений вплив на обсяги міграції та напрямок потоків. Інші сфери політики часто мають вплив, що виходить за межі запланованого, і ненавмисно впливають, позитивно чи негативно, на соціально-економічні умови, які нерозривно пов'язані з рушійними силами міграції та переміщення. Тому до міграції слід ставитися з комплексним і перспективним

підходом, який враховує різні соціальні, технологічні, економічні, екологічні та політичні чинники. Для цього потрібно вийти за межі міграційної політики та працювати над систематичним розглядом наслідків міграції в широкому діапазоні сфер політики, починаючи від торгівлі, сільського господарства та рибальства, навколишнього середовища та фінансів.

3.3 Міграційна політика Європейського Союзу щодо України

Теплий прийом, який Європейський Союз та його країни-члени надають українським біженцям, є майже 180-градусним поворотом від обмежувальної політики блоку щодо міграції та надання притулку останніх років. Але є нагальні питання про те, чи можна зберегти позитивну відповідь, і чи буде вона поширена на людей з інших частин світу, які шукають захисту та можливостей в ЄС.

Понад п'ять мільйонів українців зуміли втекти з країни від початку російського вторгнення майже чотири місяці тому. Переважна більшість – близько 4,3 мільйона – шукали притулку в країнах-членах ЄС, де їх досі зустрічали з розпростертими обіймами та широкою підтримкою. «Загалом, реакція ЄС на переміщення з України була позитивною... Сумна ситуація, що ми не бачили подібної реакції на прибуття переміщених осіб з інших країн та інших регіонів протягом останніх років», – Кетрін Вуллард. «Натомість ми бачили величезну кількість ресурсів, політичну увагу та законодавчу реформу, спрямовану на те, щоб звести до мінімуму кількість людей, які прибувають до Європи, щоб шукати захисту», – додала Вуллард [97].

Поки що рано говорити про те, як реакція ЄС на переміщення з України вплине на його ставлення до інших біженців, шукачів притулку та мігрантів, але важливо спробувати використати поточний рівень підтримки для домагання справедливої та більш гуманної системи та політики в цілому. Експерти занепокоєні тим, що, оскільки криза переміщення з України продовжується, нинішній теплий прийом зрештою згасне.

Одразу після російського вторгнення 4 березня 2022 року ЄС активував Директиву про тимчасовий захист (TPD) – політичний механізм, який надає українським біженцям доступ до соціальних послуг і відкриває їм шлях до життя, роботи та навчання в країні ЄС за їх вибором до трьох років без необхідності подавати заяву про надання притулку. Мета полягає в тому, щоб зменшити тиск на національні системи надання притулку та дозволити переміщеним особам користуватися гармонізованими правами в усьому ЄС [69]. Ці права включають:

- місце проживання;
- доступ до ринку праці та житла;
- медична допомога;
- соціальна допомога;
- доступ до освіти для дітей.

Але використання TPD стало несподіванкою для багатьох спостерігачів міграційної політики ЄС, оскільки блок у минулому наполегливо відмовлявся активувати цей захід, щоб допомогти впоратися з збільшенням кількості прибулих, наприклад, у 2015 році, коли 1,3 мільйона людей, більшість з яких втекли з Сирії через громадянську війну – досягла континенту. Натомість політика ЄС щодо міграції та надання притулку стає все більш обмежувальною, оскільки все більше країн і політичних партій відвертаються від права людей, які тікають від переслідувань і війни, шукати захисту.

У відповідь на ескалацію конфлікту в лютому 2022 року ЄС координує надання матеріальної допомоги Україні та сусіднім країнам через механізм цивільного захисту. Усі країни Європейського Союзу, а також Норвегія та Туреччина пропонують Україні конкретну допомогу, зокрема: медичні товари, захисний одяг, предмети укриття, протипожежне обладнання, генератори електроенергії, водяні насоси [69]. Подальша допомога була розгорнута в Україні через медичні запаси RESCUE, включаючи спеціалізоване медичне обладнання та захисні матеріали, такі як маски та халати. ЄС також надає підтримку цивільного захисту Чехії,

Молдові, Польщі, Словаччині та Агентству ООН у справах біженців. На сьогодні це найбільша операція механізму цивільного захисту.

Щоб допомогти людям, які рятуються від війни в Україні, у квітні 2022 року було ухвалено три нормативні акти, які виділяють понад 20 мільярдів євро. Ці кошти забезпечать державам-членам, які приймають біженців, достатні ресурси для задоволення зростаючих потреб у житлі, освіті та охороні здоров'я. А 4 квітня 2022 року Рада прийняла постанову про згуртованість для біженців у Європі (CARE), яка дозволяє швидко вивільняти та перерозподіляти фінансування політики згуртованості.

Держави-члени можуть використати до 9,5 мільярдів євро коштів, які досі не запрограмовані в рамках траншу допомоги на відновлення згуртованості та територій Європи на 2022 рік (REACT-EU), однієї з найбільших державних інвестицій ЄС після пандемії [69].

Треба наголосити, що Комісія оголосила спеціальний заклик у рамках Інструменту технічної підтримки (TSI) для підтримки країн-членів, які вітають біженців з України після вторгнення Росії в країну та поступового припинення їхньої залежності від викопного палива з Росії.

Насправді, зосередженість на українських біженцях може відбуватися за рахунок біженців та шукачів притулку з інших частин світу. Ряд країн ЄС призупинили свої програми переселення біженців, оскільки ресурси виділяються українцям, і деяким шукачам притулку, які вже перебувають в ЄС, імовірно, доведеться чекати довше, щоб отримати доступ до послуг та отримати місця в центрах прийому. Існує також ризик того, що деякі політики можуть використати той факт, що ЄС зараз приймає велику кількість українців, щоб виправдати подвоєння жорсткої міграційної політики щодо шукачів притулку та мігрантів з інших частин світу.

Крім того, тепер, коли ТРД активовано, лідери ЄС бачать, наскільки він ефективний і що його потенційно слід використовувати частіше. Питання в тому, чи захочуть європейські політики використовувати його в ситуаціях, пов'язаних з біженцями та шукачами притулку, які приїжджають з-за меж Європи.

Незважаючи на позитивну початкову відповідь, швидкість і обсяги, з якими люди приїжджають з України означає, що жодна країна, жодна місцева влада не готові з цим боротися, і це буде дуже важко, незалежно від того, скільки готується зроблено. Також немає гарантії, що широка громадська підтримка прийому українських біженців продовжиться. Зараз групи громадянського суспільства та волонтери задовольняють багато потреб, які мають українські біженці, забезпечуючи все, від житла та їжі до транспорту. «З часом дуже важко повністю покладатися на цю відповідь», – сказав Сандберг Дієз. «Зрештою, волонтери повинні повернутися до роботи, аварійні притулки повинні використовуватися за їх початковим призначенням, громадянське суспільство забезпечуватиме їжу чи основні потреби, що, природно, буде стікати» [97].

Як наслідок, урядам потрібно мобілізувати ресурси зараз, щоб переконатися, що послуги діють, коли волонтерська реакція починає слабшати, і попередити розчарування, яке неминуче виникне через зростання цін на житло та тиск на соціальні послуги, школи та ринок праці. Важливо також, щоб приїзд і прийом українців і надалі відбувалися максимально організовано та впорядковано, щоб ситуація не набула хаотичного характеру, який, на думку експертів, може почати псувати громадську думку.

ВИСНОВКИ

У ході проведення даного дослідження авторка дійшла наступних висновків:

Підтверджено, що ХХІ століття називають століттям імміграції. Збільшення розмірів, напрямів і складу міграційних рухів стали важливим чинником розвитку глобалізованого світу. Вони мають великий вплив на кількісний і якісний склад населення, економіку, політику, культуру. Оскільки імміграційна політика є відповіддю на виклики імміграційного процесу, її неможливо проаналізувати, не знаючи специфіки імміграції.

Виявлено, що в умовах глобалізації інтенсивність міжнародної міграції була безпрецедентною. Завдяки потокам товарів, капіталу та інформації мобільність населення є однією з найбільш характерних рис світу навчання. Все більше і більше людей народжується, несучи з собою культурні можливості у своїх рідних країнах, збагачуючи досвід інших країн і відкриваючи нові можливості для мігрантів і країн походження та призначення мігрантів, а також мігрантів.

Проте позитивний вплив міграції на розвиток не відбувається автоматично і вимагає цілеспрямованої та багатопланової роботи окремих країн та міжнародної спільноти в цілому. Як наслідок, значення міграційної політики – на національному, регіональному та глобальному рівнях – зросла в геометричній прогресії, а складні завдання та механізми реалізації підкріплені державними інституціями.

Доведено, що сучасна міграційна політика направлена на викорінення загроз, в першу чергу національної безпеки та особистої (громадян країни та іммігрантів), а мова йде про розділ міграційної політики, як адаптаційна політика для мігрантів, яка розвивається повільними темпами у приймаючих країн. Однак у контексті успішної взаємодії у сфері регулювання міграційних процесів, традиційних та превентивних заходів можна говорити про протидію загрозам, що виникають при активізації некерованих процесів міжнародної міграції та забезпеченні безпеки на міжнародному (глобальному) рівні.

Можна стверджувати, що проблема взаємозв'язку між міжнародною міграцією та безпекою на сьогоднішній день ще мало вивчена, на відміну від самих міграційних

процесів та питань безпеки, які тривалий час сприймалися переважно на рівні її військового виміру.

Міграційна криза, спричинена напливом біженців, виявилася викликом етнополітичної безпеки, що свідчить про неефективність міграційної політики ЄС. Підхід до проблеми має бути комплексним, а міграційна політика має враховувати вплив історичних, політичних, культурних та етнічних факторів. Для вдосконалення міграційної політики структури Євросоюзу пропонують посилити законодавство для нових іммігрантів, для тих, хто вчинив злочини та правопорушення на території ЄС, а також для нелегальних мігрантів. Інтеграція має стати важливим елементом нової міграційної політики, але в більш інтенсивній формі: має бути сформована чітка концепція, що забезпечує збереження гармонійних відносин між місцевим населенням держав-членів та мігрантами. Процес інтеграції може полегшити доступ до освіти, охорони здоров'я, робочих місць для широкого кола біженців та іммігрантів. Вирішення кризи принципів солідарності та справедливої відповідальності між державами-членами ЄС сприятиме вирішенню міграційної кризи. Побудовування нового діалогу між країнами Євросоюзу та третіми країнами, заснованого на компромісах та рівноправності сторін, також має стати необхідним кроком у врегулюванні політичної ситуації.

Міграція стала політично вибухонебезпечною та викликала серйозні розбіжності темою в Європейському Союзі та в усьому світі. Нам більше, ніж будь-коли, потрібні новаторські формати дискусій, які дозволяють вести більш збалансоване та менш поляризоване обговорення міграції; де особистий досвід та наукові дані можуть об'єднатися та допомогти стимулювати перспективне мислення, взаєморозуміння та співпрацю між різними зацікавленими сторонами.

Сценарії майбутнього пропонують спосіб уникнути сьогоденних турбот і вийти за рамки поточного традиційного мислення. Поєднуючи дослідження та політику, майбутні сценарії можна використовувати як інструменти для отримання результатів досліджень та перевірки довгострокової життєздатності пропозицій щодо політики. Однак самі сценарії можуть дати лише обмежений огляд того, як надати реальну інформацію про політичні процеси або створити простір для

конструктивного діалогу з багатьма зацікавленими сторонами. Тому важливо розробити інструменти та рекомендації щодо використання скриптів у різних контекстах та для різних цілей, виходячи з потреб користувачів та адаптованих до різних рівнів та аспектів управління міграцією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 2015 World Migration Report. Migrants and Cities: New Partnership to Manage Mobility / IOM. – Geneva, 2015
2. Адамсон, FB (2006). Перетин кордонів: міжнародна міграція та національна безпека. Міжнародна безпека , 31 (1), 165–199.
3. Аркарасо Д.А. та Геддес А. (2013). Розвиток, застосування та наслідки верховенства права ЄС у сфері міграційної політики. Journal of Common Market Studies , 51 (2), 179–193.
4. Белло, В. (2017). Міжнародна міграція та міжнародна безпека: чому упередження є глобальною загрозою безпеці. Абінгдон: Рутледж.
5. Берджесс, JP (2011). Вступ: Безпека, міграція та інтеграція. У JP Burgess, & S. Gutwirth (Ред.), Загроза для Європи? Безпека, міграція та інтеграція , (с. 13–15). Брюссель: Інститут європейських досліджень.
6. Білсборроу Р. статистика міжнародної міграції: рекомендації щодо вдосконалення системи збору даних / [Білсборроу Р., Хьюго Г., Обераї А., Злотник Х.]; міжнарод. бюро праці. - М., 1999.
7. Біль Х., Гігеріх Б. та Йонас А. (2013). Вступ. У Н. Viehl, В. Giegerich та А. Jonas (ред.), Стратегічні культури в Європі: політика безпеки та оборони на всьому континенті , (с. 7–11). Вісбаден: Springer VS.
8. Бьюзан Б. та Хансен Л. (2009). Еволюція досліджень міжнародної безпеки . Кембридж: видавництво Кембриджського університету.
9. Бюро національної безпеки. Біла книга з національної безпеки Республіки Польща : веб-сайт. URL: <http://en.bbn.gov.pl/en/news/332,White-Book-on-National-Security-of-the-Republic-of-Poland-now-in-English.html> (дата звернення 14.05.2022)
10. Вайнер, М. (1992). Безпека, стабільність і міжнародна міграція. Міжнародна безпека , 17 (3), 91–126.
11. Воробйова О.Д. Міграційна політика / О.Д. Воробйова. - М., 2001.
12. Геддес, А. (1995). Іммігранти та етнічні меншини та «демократичний дефіцит» ЄС. Journal of Common Market Studies , 33 (2), 197–217.

13. Глущенко Г.И. Міграція и розвиток / Г.И. Глущенко, В.А. Пономарьов. – М., 2009.
14. Гюисманс, Дж. (1995). Мігранти як проблема безпеки: небезпека «сек'юритизації» суспільних проблем. У Р. Майлз та Д. Транхардт (ред.), Міграція та європейська інтеграція: динаміка включення та виключення, (с. 53–72). Лондон: Pinter Publishers.
15. Джейхан А. та Цукала А. (2002). Сек'юритизація міграції в західних суспільствах: амбівалентні дискурси та політика. Альтернативи, 27, 21–39.
16. Європейська комісія. Звіт про старіння за 2015 рік: основні припущення та методології прогнозування : веб-сайт. URL: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2014/ee8_en.htm (дата звернення 14.05.2022)
17. Європейський Союз (2016). Глобальна стратегія ЄС : веб-сайт. URL: <https://europa.eu/globalstrategy/en/language-versions> (дата звернення 14.05.2022)
18. Збірник міжнародно-правових документів, що регулюють питання міграції. - М., 1994.
19. Коллетт, Е. Майбутня розробка політики ЄС щодо імміграції та надання притулку: розуміння проблеми (серія короткого огляду політики, випуск № 4) : веб-сайт. URL: <http://www.migrationpolicy.org/research/future-eu-policy-development-immigration-and-asylum-understanding-challenge> (дата звернення 12.05.2022)
20. Кольєр, М. (2016). Геополітика як стратегія управління міграцією: двосторонні відносини Європейського Союзу з країнами південного Середземномор'я. Журнал етнічних та міграційних досліджень, 42 (4), 606–624.
21. Лавенекс, С. (2016). Багаторівневе зовнішнє управління ЄС: роль міжнародних організацій у поширенні міграційної політики ЄС. Журнал етнічних та міграційних досліджень, 42 (4), 554–570.
22. Леонард С. та Каунерт К. (2016). За межами Стокгольма: у пошуках стратегії для простору свободи, безпеки та правосуддя Європейського Союзу. Європейська політика і суспільство, 17 (2), 143–149.
23. Мармора Л. Міграція у тих соціально-економічної політики // Міграція та міграційна політика: матеріали семінару / М. Мармора. - М., 1992.

24. Мелоссі, Д. (2015). Злочинність, покарання та міграція . Лондон: SAGE Publications.
25. Методологія та методи вивчення міграційних процесів: міждисциплінарний навчальний посібник / за ред. Ж. Зайончковської, І. Молодікова, В. Мукомеля. - М., 2007
26. Міжнародна міграція та розвиток. Доповідь Генерального секретаря / Організація Об'єднаних Націй: веб-сайт. URL:http://www.un.org/russian/esa/economic/a5-9_325.pdf (дата звернення 12.05.2022)
27. Міністерство оборони Ірландії (2015). Біла книга з оборони : веб-сайт. URL: <http://www.defence.ie/WebSite.nsf/WP2015E> (дата звернення 12.05.2022)
28. Міністерство оборони Естонії (2011). Стратегія національної оборони : веб-сайт. URL: http://www.kaitseministeerium.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/national_defence_strategy.pdf (дата звернення 19.05.2022)
29. Міністерство Німеччини. Біла книга про політику безпеки Німеччини та майбутнє Бундесверу : веб-сайт. URL: <http://www.gmfus.org/publicatio-ns/whi-tepaper-german-security-policy-and-future-bundeswehr> (дата звернення 19.05.2022)
30. Міністерство оборони Бельгії. La vision stratégique pour la Défense : веб-сайт. URL: <http://www.mil.be/fr/article/vision-strategique> (дата звернення 14.05.2022)
31. Міністерство оборони Італії (2015). Libro Bianco per la sicurezza internazionale e la difesa : веб-сайт. URL: http://www.difesa.it/Primo_Piano/Pagine/201-50429Libro_Bianco.aspx (дата звернення 19.05.2022)
32. Міністерство оборони Франції (2013). Біла книга з оборони та національної безпеки : веб-сайт. URL: <http://www.rpfrance-otan.org/White-Paper-on-defenceand> (дата звернення 19.05.2022)
33. Міністерство оборони Нідерландів (2013). Голландська оборонна доктрина : веб-сайт. URL: <https://www.defensie.nl/english/downloads/publications/201-3/11-/20/defence-doctrine-en> (дата звернення 19.05.2022)
34. Міністерство оборони Республіки Болгарія (2010). Біла книга про оборону та збройні сили Республіки Болгарія : веб-сайт. URL: <http://www.css.ethz.ch/en/services/digitallibrary/publications/publication.html/156825> (дата звернення 17.05.2022)

35. Міністерство оборони Латвійської Республіки (2012). Концепція оборони держави : веб-сайт. URL: <https://www.files.ethz.ch/isn/167323/Latvia%20State%20Defense%20Concept%202012.%20pdf.pdf> (дата звернення 17.05.2022)
36. Міністерство оборони Словачької Республіки. Біла книга про оборону Словачької Республіки : веб-сайт. URL: <https://www.mosr.sk/data/WP2013.pdf> (дата звернення 17.05.2022)
37. Міністерство оборони Республіки Хорватія (2013). Стратегічний оборонний огляд : веб-сайт. URL: https://www.morh.hr/images/stories/morh_2014/pdf-/strategi-c_defence_review_2013.pdf (дата звернення 17.05.2022)
38. Міністерство закордонних справ Угорщини. Стратегія національної безпеки Угорщини : веб-сайт. URL: <https://www.eda.europa.eu/docs/defaultsource/documents/hungarynational-security-strategy-2012.pdf> (дата звернення 15.05.2022)
39. Міністерство закордонних справ Чеської Республіки (2015). Стратегія безпеки Чеської Республіки : веб-сайт. URL: <https://www.eda.europa.eu/docs/defaultsource/documents/hungarynational-security-strategy2012.pdf> (дата звернення 15.05.2022)
40. Міністерство національної оборони Румунії. Біла книга з оборони : веб-сайт. URL: <http://english.mapn.ro/aboutmod/index.php> (дата звернення 11.05.2022)
41. Міністерство національної оборони Литовської Республіки (2017). Стратегія національної безпеки : веб-сайт. URL: http://kam.lt/en/defence_policy_1053/important_documents/strategical_documents.html (дата звернення 11.05.2022)
42. Міністерство національної оборони, Греція (2014). Біла книга з оборони 2014 : веб-сайт. URL: <http://www.mod.mil.gr/mod/en/content/show/0/A7072-8> (дата звернення 11.05.2022)
43. Мойсеєнко В.М. Територіальний рух населення: характеристика и проблеми управління / В.М. Мойсеєнко. – М., 1985
44. Поведа О. Геополітичні виміри подальшого розширення ЄС // Сучасні міжнародні відносини: актуальні проблеми теорії і практики. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Том II. Київ, 2020. – С. 77-85.

45. Поведа О. Основні проблемні аспекти інтеграції Чеської Республіки до ЄС/ О.Поведа // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право: Збірник наукових праць. – К.: ІВЦ «Політехніка», 2011. - №3(11). – 215 с. – С. 27 – 31.
46. Прибиткова І. сучасні міграційні дослідження: у пошуках нових теорій та концепцій / І. Прибиткова // Міжнародна міграція: Каїр + 10: зб. ст. /Гл. ред. В.А. Йонців. - М., 2004.
47. Пуригіна О. Міжнародна міграція : навч. посіб. / О. Пуригіна, с. сардак. – К., 2007.
48. Рибаківський Л.Л. Міграція населення: прогнози, фактори, політика/Л.Л. Рибаківський. - М., 1987.
49. Римашевська Н.М. Населення та глобалізація / [Римашевська Н.М., Галецький, В.Ф., Овсянніков А.А. та ін.]. - М., 2004.
50. Скільки людей ніколи не користувалися інтернетом [Електронний ресурс] / Ліга.Tech: веб-сайт. URL: <https://tech.liga.net/technology/novosti/oon-rasskazala-skolko-lyudey-nikogda-ne-polzovalis-internetom> (дата звернення 20.05.2022)
51. Уряд Іспанії (2013). Estrategia de Seguridad Nacional: un proyecto compartido : веб-сайт. URL: <http://www.dsn.gob.es/es/estrategiaspublicaciones/estrategias/estrategia-seguridad-nacional> (дата звернення 20.05.2022)
52. Урядові установи Швеції (2015). Функціональний захист. Резюме законопроекту : веб-сайт. URL: <http://www.government.se/legaldocuments/2010/01/af-unctiona-ldefence-summary-of-the-bill-datedmarch-19> (дата звернення 20.05.2022)
53. Уряд Люксембургу (2016). Déclaration de politique européenne et étrangère [Зовнішньополітична заява 2016] : веб-сайт. URL: <https://maee.gouvernement.lu/dam-assets/minist%C3%A8re/d%C3%A9clarations-de-politique%C3%A9trang%C3%A8re/-declaration-politique-etrangere-2016.pdf> (дата звернення 20.05.2022)
54. Федеральне міністерство оборони Австрії (2012). Weißbuch des Bundesheeres [Біла книга Федеральної армії] : веб-сайт. URL: <http://www.bundesheer.at/wissensforschung/publikationen/beitrag.php?id=2489> (дата звернення 13.05.2022)

55. Феррейра, С. (2016а). Міграційна криза в Середземномор'ї: управління нерегулярними потоками. Стабільність: Міжнародний журнал безпеки та розвитку , 5 (1), 1–6.

56. Феррейра, С. (2016b). Orgulho e Preconceito. A resposta europeia à crise de refugiados [Гордість і упередження: європейська відповідь на кризу біженців]. *Relações Internacionais* , 50 , 87–107.

57. Фокс Дж. та Акбаба Ю. (2015). Сек'юритизація ісламу та релігійна дискримінація: релігійні меншини в західних демократіях, 1990–2008. *Порівняльна європейська політика* , 13 (2), 175–197.

58. Фулбрук, М., і Чезаріні, Д. (1996). Висновок. У Д. Чезаріні та М. Фулбрук (ред.), *Громадянство, національність та міграція в Європі* (стор. 209–217). Аbingдон: Рутледж.

59. Хомра О. Міграція населення: питання теорії, методики дослідження / А.У. Хомра. – К. : «Наук. думка», 1979. – 146 с.

60. Цветков В.В. Державне управління: основні фактори ефективності (політико-правовий аспект)/В.В. Квітків. - Харків, 1996.

61. Щербакова О.М. Населення робочого віку: світові тенденції зміни: веб-сайт. URL: <http://demoscope.ru/weekly/2017/0729/barom01.php> (дата звернення 13.05.2022)

62. Bourdouvalis C. The European Union and the Immigration Problem: Small Steps and Possible Solutions // *Immigration into Western Societies: Problems and Policies* / C. Bourdouvalis ; Ed. by E. Ucarer and D. Puchala. – London : Printer, 1997

63. Carens J. Realistic and Idealistic Approaches to the Ethics of Migration / J. Carens // *International Migration Review*. – 1996. – Vol. XXX. – No. 1.

64. Clemens M.A. Does development reduce migration? / М.А. Clemens ; Institute for the Study of Labor : веб-сайт. URL: https://www.cgdev.org/sites/default/files/does-development-reduce-migration_final_0.pdf (дата звернення 13.05.2022)

65. Collett E. Beyond Stockholm: overcoming the inconsistencies of immigration policy : веб-сайт. URL: http://www.epc.eu/documents/uploads/954588169_EPC%20Working%20Paper%2032%20Beyond%20Stockholm.pdf (дата звернення 13.05.2022)

66. EU asylum reform / Council of the European Union: веб-сайт. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-migration-policy/eu-asylum-reform/> (дата звернення 13.05.2022)

67. EU migration policy / Council of the European Union: веб-сайт. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-migration-policy/> (дата звернення 13.05.2022)

68. EU relations with Belarus / Council of the European Union : веб-сайт. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eastern-partnership/belarus/> (дата звернення 17.05.2022)

69. EU solidarity with Ukraine / Council of the European Union: веб-сайт. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/euresponseukraineinvasion/eusolidarity-ukraine/> (дата звернення 17.05.2022)

70. European Pact on Immigration and Asylum : веб-сайт. URL: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/08/st13/st13440.en08.pdf> (дата звернення 17.05.2022)

71. Fair migration: Setting an ILO agenda / ILO: веб-сайт. URL: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/ed_norm/relconf/documents/meetingdocument/wcms_242879.pdf (дата звернення 17.05.2022)

72. Geddes A. The Politics of Migration and Immigration in Europe / A. Geddes. – London ; Thousand Oaks ; New Delhi, 2003.

73. How the EU manages migration flows / Council of the European Union: веб-сайт. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-migration-policy/managing-migration-flows/> (дата звернення 15.05.2022)

74. Institute for Statistics. Global Flow of Tertiary-Level Students / UNESCO: веб-сайт. URL: <http://uis.unesco.org/en/uis-student-flow> (дата звернення 15.05.2022)

75. International Migration Policies. Government Views and Priorities / UN. Population Division: веб-сайт. URL: http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/policy/InternationalMigrationPolicies2013/Report%20PDFs/z_International%20Migration%20Policies%20Full%20Report.pdf#zoom=100 (дата звернення 15.05.2022)

76. International Migration Report 2019 / UN. Population Division: веб-сайт. URL: https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/files/documents/2020/Jun/international_migration_2019_report_june20.pdf (дата звернення 15.05.2022)
77. International Migration 2020 Highlights / UN. Population Division: веб-сайт. URL: https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/undesa_pd_2020_international_migration_highlights.pdf (дата звернення 15.05.2022)
78. Jennissen R. Economic theories of international migration and the role of immigration policy / R. Jennissen: веб-сайт. URL: <http://epc2006.princeton.edu/download.aspx?submissionId=60112> (дата звернення 21.05.2022)
79. Migration in an interconnected world: New directions for action. Report / Global Commission on International Migration : веб-сайт. URL: <https://www.refworld.org/docid/435f81814.html> (дата звернення 21.05.2022)
80. Migratory Map / Frontex: веб-сайт. URL: <https://frontex.europa.eu/learn/migratory-map/> (дата звернення 21.05.2022)
81. Migration flows in the Eastern Mediterranean route / Council of the European Union: веб-сайт. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-migration-policy/eastern-mediterranean-route/> (дата звернення 21.05.2022)
82. Migration flows in the Western Mediterranean and Western African routes / Council of the European Union: веб-сайт. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-migration-policy/western-routes/> (дата звернення 21.05.2022)
83. Migration flows in the central Mediterranean route / Council of the European Union: веб-сайт. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-migration-policy/central-mediterranean-route/> (дата звернення 21.05.2022)
84. On a Community immigration policy (COM/2000/0757 final) : веб-сайт. URL: <http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/ALL/;jsessionid=GqMmTzqdMhv3gnrNc6TqkphJTf18pKyG13LQFwJDbLvpvTJVHGH7!1006595440?uri=CELEX:52000DC0757> (дата звернення 21.05.2022)

85. On an open method of coordination of the Community immigration policy (COM(2001) 387 final) : веб-сайт. URL: <http://eumonitor.eu/9353000/1/j9vvik7m1c3gyx-p/vikqhfbblyb> (дата звернення 14.05.2022)

86. Population and Migration in the European Union / Ed. by P. Rees, J. Stillwell, A. Convey, M. Kupiszewski. – Chichester, 1996.

87. Policy Plan on Legal Migration (COM(2005) 669 final) : веб-сайт. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52005DC0669> (дата звернення 21.05.2022)

88. Salt J. Migration as a business: the case of trafficking / J. Salt, J. Stein // International migration. – 1998. – No. 4. – Vol. 35.

89. Sassen S. The de-facto Transnationalizing of Immigration Policy / S. Sassen // Challenge to the nation-state: Immigration in the Western Europe and the U.S. / Ed. by Joppke Chr. – Oxford : Oxford University Press, 1998. – P. 50–85

90. Saving lives at sea and targeting criminal networks / Council of the European Union: веб-сайт. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-migration-policy/saving-lives-at-sea/> (дата звернення 21.05.2022)

91. Skeldon R. Global Migration: Demographic Aspects and Its Relevance for Development / R. Skeldon ; UN Population Division: веб-сайт. URL: http://www.un.org/esa/population/migration/documents/EGM.Skeldon_17.12.2013.pdf (дата звернення 21.05.2022)

92. Tanner A. Brain Drain and Beyond: Returns and Remittances of Highly Skilled Migrants / A. Tanner // Global Migration Perspectives. – 2005. – No. 24

93. Timeline - EU migration policy / Council of the European Union: веб-сайт. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/migratory-pressures/history-migratory-pressures/> (дата звернення 21.05.2022)

94. UNHCR: Conflict, violence, climate change drove displacement higher in first half of 2021 [EN/AR] / Reliefweb: веб-сайт. URL: <https://reliefweb.int/report/world/unhcr-conflict-violence-climate-change-drove-displacement-higher-first-half-2021enar#:~:text=> (дата звернення 21.05.2022)

95. Völkel, J. C. (2017). When Interior Ministers play diplomats. Fatal ambiguities in Europe's securitised migration policy. In A. Jünemann, N. Fromm, & N. Scherer (Eds.), *Fortress Europe? Challenges and Failures of Migration and Asylum Policies*, (pp. 83–103). Wiesbaden: Springer VS.

96. Weiner M. Ethics, National Sovereignty and the Control of Immigration / M. Weiner // *International Migration Review*. – 1996. – Vol. XXX. – No. 1.

97. What the EU's policy toward Ukrainians may mean for other refugees / Council of the European Union: веб-сайт. URL: <https://www.thenewhumanitarian.org/analysis/20-22/04/21/what-the-EUs-policy-toward-ukrainians-may-mean-for-other-refugees> (дата звернення 16.05.2022)

98. World migration in Figures / OECD: веб-сайт. URL: <https://www.oecd.org/els/mig/World-Migration-in-Figures.pdf> (дата звернення 21.05. 2022)

99. World Migration Report. The future of Migration: Building Capacities for Changes / IOM. – Geneva, 2010.